

Syddansk Universitet

16 cases med samarbejde mellem kommunale institutioner og civile aktører

Ibsen, Bjarne; Fehsenfeld, Michael; Petersen, Lise Specht; Levinsen, Klaus; Iversen, Evald Bundgård

Publication date:
2017

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for pulished version (APA):

Ibsen, B., Fehsenfeld, M., Petersen, L. S., Levinsen, K., & Iversen, E. B. (2017). 16 cases med samarbejde mellem kommunale institutioner og civile aktører. Syddansk Universitet. Movements, Nr. 4, Bind. 2017

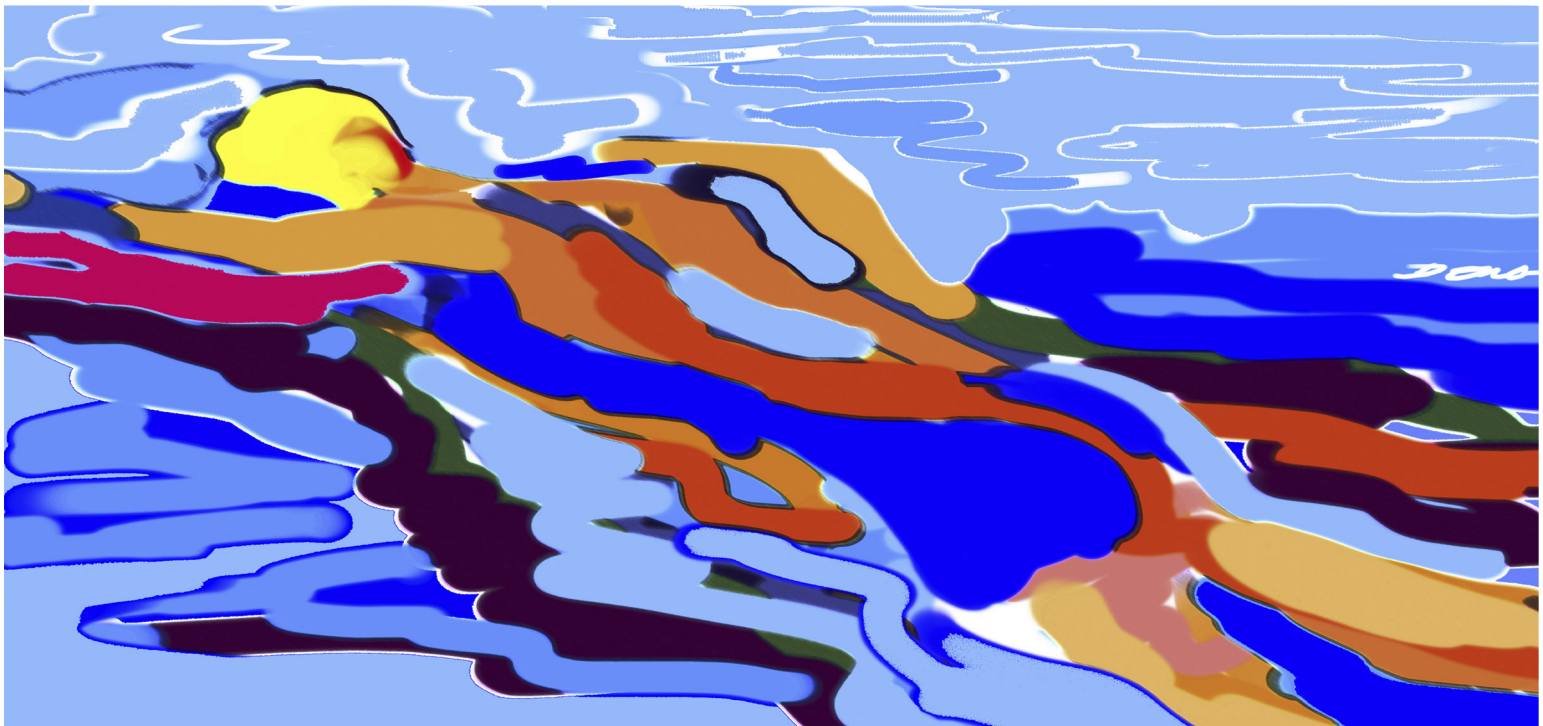
General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

16 CASES MED SAMARBEJDE MELLEM KOMMUNALE INSTITUTIONER OG CIVILE AKTØRER

Bjarne Ibsen, Michael Fehsenfeld, Lise Specht Petersen, Klaus
Levinsen og Evald Bundgård Iversen

2017:4

16 cases med samarbejde mellem kommunale institutioner og civile aktører

Bjarne Ibsen
Michael Fehsenfeld
Lise Specht Petersen
Klaus Levinsen
Evald Bundgård Iversen

16 cases med samarbejde mellem kommunale institutioner og civile aktører

Bjarne Ibsen, Michael Fehsenfeld, Lise Specht Petersen, Klaus Levinsen og Evald Bundgård Iversen
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund,
Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet

Udgivet 2017

ISBN 978-87-93496-76-7 (trykt version)

ISBN 978-87-93496-78-1 (pdf)

Serie: Movements, 2017:4

Serieudgiver: Institut for Idræt og Biomekanik

Forsidefoto: Getty Images

Opsætning: Lone Bolwig

Tryk: Print & Sign, Odense

Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde med og med økonomisk støtte fra

Odense Kommune

Faaborg-Midtfyn Kommune

Faxe Kommune

Rudersdal Kommune

Boligsociale Fællessekretariat i Aarhus

Nordea-fonden

NORDEA
FONDEN

FAXE KOMMUNE

Indhold

Indledning.....	5
Åben Skole: Samspillet mellem skoler og frivillige aktører.....	8
Samspillet på flygtningeområdet	13
'Det grønne område' - samarbejde i Odense Kommune og Faxe Kommune	20
Samspillet mellem de fagprofessionelle og frivillige sociale foreninger	24
Borgerinddragelse i udvikling af lokalområder	29
Inddragelse af civilsamfundet i kommunale idræts- og kulturfaciliteter.....	37
Kommunalt organiseret frivilligt arbejde	41

Indledning

De seneste år er der taget mange initiativer til et større og tættere samarbejde mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige, og der er store forventninger til, at det både vil styrke den frivillige indsats og fremme kvaliteten i en række kommunale indsatser. I mange kommuner og organisationer eksperimenteres der i disse år med, hvordan dette samarbejde kan udvikles.

Fra 2016 til 2018 gennemfører Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet et forsknings-, udviklings- og formidlingsprojekt om 'Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor'. Undersøgelsen gennemføres i samarbejde med Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune, Rudersdal Kommune og det boligsociale område i Aarhus Kommune. Projektet har fået økonomisk støtte fra Nordea-fonden.

Formålet med projektet er at lære af de mange eksperimenter og blive klogere på fordele og ulemper ved forskellige samarbejdsformer samt at få viden om, hvordan samarbejdet kan udvikles i fremtiden.

Projektet består både af en forskningsdel og en formidlings- og udviklingsdel opdelt på fem dele:

- 1) En landsdækkende spørgeskemaundersøgelse af kommunernes politikker og konkrete indsatser på området. Undersøgelsen blev gennemført i 2016 i samarbejde med KORA, og rapporten med analysen af kommunernes besvarelse er offentliggjort i følgende rapport:
 - a) *Bjarne Ibsen og Helle Hygum Espersen (2016). Kommunernes samarbejde med civile aktører. Forskelle og ligheder i forventninger, praksis, samarbejdspartnere og oplevet udbytte. KORA.*
- 2) En undersøgelse af de politikker, støtteformer og planer, som de kommuner, der deltager i undersøgelsen, har udviklet på området. En analyse deraf forventes offentliggjort ved udgangen af 2017.
- 3) En kvantitativ kortlægning i hver af kommunerne af samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige. Denne del omfatter både en spørgeskemaundersøgelse af kommunale institutioner og en spørgeskemaundersøgelse af foreninger. Analyserne af de to spørgeskemaundersøgelser, som blev gennemført i 2016, er offentliggjort i foråret 2017:
 - b) *Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen (2017). Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige. Movements 2017:1. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.*
 - c) *Klaus Levinsen og Bjarne Ibsen (2017). Foreningers samarbejde med kommunale*

institutioner. Movements 2017:2. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.

Begge rapporter kan downloades på www.sdu.dk/cisc.

- 4) Dybere analyser af i alt 16 cases (projekter eller indsatsområder), som følges over to år, hvor foreninger og frivillige samarbejder med kommunale institutioner om opgaver, som kommunen har ansvaret for (uddybnet nedenfor).
- 5) En omfattende formidling af undersøgelsens resultater og en fortløbende dialog derom med de kommuner, foreninger og kommunale institutioner, som deltager i undersøgelserne. Det omfatter
 - udgivelse af en række publikationer, hvor undersøgelsens resultater dokumenteres og analyseres,
 - oprettelse af såvel hjemmeside, nyhedsmail og Facebook, hvor undersøgelsens resultater fremlægges og diskuteres,
 - halvårlige møder med de involverede kommuner og organisationer, hvor resultater fremlægges, diskuteres og sammenholdes med de undersøgte egne erfaringer,
 - møder på tværs af de deltagende kommuner og organisationer, hvor resultaterne ligeledes fremlægges og forslag til udvikling af samarbejdet diskuteres, samt
 - afholdelse af tre nationale brugerkonferencer (i 2016, 2017 og 2018) og en videnskabelig konference (2018), hvor undersøgelsens resultater og deraf afledte forslag og anbefalinger fremlægges og diskuteres.

Dybere analyse af 16 cases

Den største del af den samlede undersøgelse består af dybdegående analyser af samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige på 16 områder - fordelt på otte i Odense Kommune, fire i Faaborg-Midtfyn Kommune og fire i Faxe Kommune. Casene, der er udvalgt i samarbejde med de tre kommuner, repræsenterer forskellige samarbejdsformer og dækker forskellige samfundsområder, er samlet i syv emneområder på tværs af kommuner og i nogle tilfælde også på tværs af samfundsområder.

Analyserne af casene går for det første ud på at beskrive og analysere, hvordan samarbejdet mellem den kommunale institution og forening og frivillige blev etableret, hvad der samarbejdes om, hvordan samarbejdet fungerer, og hvordan det har udviklet sig i de to år, det konkrete samarbejde følges. Hvad fungerer og hvad fungerer mindre godt, og hvad kan forklare dette? For det andet skal analyserne – på tværs af de forskellige cases – belyse en række overordnede problemstillinger ved samarbejdet mellem kommunale institutioner og civile aktører, hvoraf fire her skal nævnes:

1. Hvilke *demokratiske potentialer og udfordringer* er de forskellige former for samarbejde forbundet med?
2. Hvilke *faglige potentialer og dilemmaer* er der i de forskellige samarbejdsformer?
3. Hvilke *organisatoriske og ledelsesmæssige* udfordringer er der ved samarbejdet?
4. Hvilke *værdier* tilfører samarbejdet såvel den kommunale institution som forening og frivillige?

I det følgende beskrives hver af de 16 cases opdelt på de syv temaer, som fremgår af tabellen nedenfor. For hvert tema beskrives først baggrunden for samarbejdet mellem den kommunale og den frivillige sektor på det pågældende område. Derpå redegøres for formålet med undersøgelsen af casene under dette tema samt de centrale problemstillinger, som søges belyst i analysen. Dernæst gives en kort beskrivelse af de cases, som hører under temaet. Og til sidst gives en kort beskrivelse af de metoder og fremgangsmåder, der benyttes i undersøgelsen. Det følgende indeholder altså kun en beskrivelse af casene – opdelt på temaer –, og hvilke problemstillinger, som undersøges, mens den egentlige analyse først vil være færdig i slutningen af 2018.

Tema	Case	Samfundsområde	Kommune
Åben Skole	Skt. Hans Skole, Dalumsskolen og Tarupskolen	Folkeskole	Odense
	Øhavsskolen og Tre Ege Skolen	Folkeskole	Faaborg-Midtfyn
	Vestskolen	Folkeskole	Faxe
Flygtninge	Odense Kommune	Flygtninge	Odense
	Faaborg-Midtfyn Kommune	Flygtninge	Faaborg-Midtfyn
Grønne område	Restaurering af Vejrup Å Genopretning af Klosterhaven	Natur og miljø	Odense
	Pionerer i vandløb	Natur og miljø	Faxe
Sociale foreninger	Home-Start Odense	Social hjælp	Odense
	Ny forening for udviklingshæmmede	Handicap	Odense
Borgerinddragelse	Skibhuskvarteret	Byudvikling	Odense
	Dialogprojektet 'På forkant'	Byudvikling	Faxe
Nye faciliteter for civilsamfundet	'Pipstorn Skov' og 'Polymeren'	Kultur og fritid	Faaborg-Midtfyn
Kommunal frivillighed	Frivillige madguider	Sundhed	Odense
	Frivillige følgevinger	Psykatrien	Faaborg-Midtfyn
	Frivillige mentorer	Beskæftigelse	Faxe
	Frivillige på biblioteket	Kultur	Odense

Åben Skole: Samspillet mellem skoler og frivillige aktører

Lise Specht Petersen, Klaus Levinsen og Evald Bundgård Iversen

Baggrund og kontekst

Igennem de senere år er der kommet mere fokus på samspillet mellem civilsamfund og skoler på et mere overordnet politisk niveau. Samarbejde mellem skoler og frivillige i og uden for foreningslivet er imidlertid ikke nyt, idet skolerne længe har samarbejdet med lokale foreninger og frivillige på forskellig vis. Det hidtidige samarbejde mellem skoler og civilsamfund har udspillet sig i et kontinuum mellem to yderpunkter. I den ene ende har skolerne på baggrund af bestemmelserne i Folkeoplysningsloven været forpligtet til at stille lokaler og idrætsanlæg til rådighed for folkeoplysende foreninger. Således har foreningerne i mange tilfælde kunnet gøre brug af skolens faciliteter på tidspunkter, hvor skolens elever og lærere ikke anvender disse, men uden at der har været tale om et egentligt indholdsmæssigt samarbejde om fx gennemførelse af aktiviteter. Derudover har andre former for frivillige grupper i mange kommuner også haft mulighed for at benytte skolens faciliteter, selvom de ikke eksplicit udøvede folkeoplysende aktiviteter. I den anden ende af kontinuummet findes mange eksempler på tættere samarbejder, hvor skoler har indgået mere forpligtende aftaler med foreninger eller andre frivillige aktører om at afholde tilbagevendende forløb eller enkelte moduler for skolens elever.

Siden 2014 er skolerne imidlertid blevet formelt forpligtet til at søge et samarbejde med frivillige aktører. I forbindelse med folkeskolereformens implementering i 2014 blev det således indskrevet i lovgivningen, at skolerne skal være 'åbne skoler', der er forpligtet til at indgå samarbejde med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv, med kunst- og kulturskoler samt med andre lokale fritids- og klubtilbud (Undervisningsministeriet, 2017). Samarbejdet skal både bidrage til, at eleverne lærer mere, og derudover er det hensigten, at samarbejdet skal bidrage til, at eleverne får et større kendskab til det lokale foreningsliv og det omgivende samfund generelt. Set i lyset heraf kan man forvente, at skolerne i højere grad end tidligere vil være opsøgende og indlede nye former for samarbejder med foreninger eller andre frivillige aktører i civilsamfundet.

Analysen af samarbejdet mellem skoler og foreninger eller frivillige - som er en del af Åben Skole - omfatter tre cases i henholdsvis Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune.

Formål og forskningsspørgsmål

Det overordnede formål med denne undersøgelse er at belyse, hvordan samarbejder under Åben Skole etableres mellem skoler og civilsamfund, hvem der tager initiativet dertil, og hvilke forskellige tilgange og samarbejdsformer, der kendetegner samarbejdet. Endvidere er det hensigten at belyse, hvilke potentialer og udfordringer henholdsvis skolerne og de frivillige foreninger og aktører oplever ved forskellige samarbejdsformer.

Umiddelbart er der flere forhold, der kan tænkes at have betydning for, i hvilken grad sko-

lerne lykkes med at etablere gode og velfungerende samarbejder med frivillige foreninger og andre frivillige aktører. For det første historikken. Har der eksempelvis været en tradition for at etablere vellykkede samarbejder tidligere, er det nærliggende at antage, at disse samarbejder fortsættes og evt. vil blive videreudviklet.

For det andet er det spørgsmålet, hvilken status og prioritering Åben Skole initiativer og samarbejder generelt har i den enkelte kommune. Er det noget, der prioriteres strategisk fra centralt administrativt og politisk hold – eller er det i højere grad op til den enkelte skole og måske endda den enkelte lærer at leve op til lovens retningslinjer? Bliver der i de tre kommuner afsat ressourcer i form af puljemidler, som foreningerne og skolerne kan søge til udviklingen af disse samarbejder, og hvilken betydning har dette for samarbejdet?

For det tredje er det også relevant at forholde sig til formen af samarbejdet. Er der tale om et reelt samspil, hvor lærere og aktører fra civilsamfundet går sammen om at etablere gode, længere læringsforløb for eleverne gennem fx gensidig erfaringsudveksling i forberedelses- og udførelsesfasen? Eller er der snarere tale om samarbejder, hvor skolens lærere spiller en mindre rolle, når fx instruktører fra idrætsforeninger underviser i specifikke idrætsdiscipliner (fx badminton, tennis eller triatlon).

De tre cases

Som nævnt ovenfor består undersøgelsen af Åben Skole samarbejde af tre cases, som skal belyse samspillet mellem kommunale skoler og foreninger og andre frivillige aktører i Odense Kommune, i Faaborg-Midtfyn Kommune og i Faxe Kommune. Alle tre kommuner arbejder mere overordnet politisk og strategisk på at styrke samarbejdet med frivillige (CISC, 2015). Men på trods af, at alle tre kommuner arbejder med at styrke samarbejdet mellem frivillige og kommuner, repræsenterer de tre kommuner alligevel forskellige bud på, hvordan man kan understøtte implementeringen af Åben Skole, og hvilken betydningen det har.

Odense Kommune

I Odense Kommune er der flere tværgående politiske strategier, som har betydning i forhold til det kommunale samarbejde med frivillige, foreninger og civilsamfund. I 2011 udarbejdede byrådet visionen 'Ny virkelighed – Ny velfærd' (Odense Kommune 2011) med henblik på at imødegå nogle af fremtidens demografiske og økonomiske udfordringer i et tættere samarbejde med kommunens borgere om en række forskellige velfærdsopgaver. I kølvandet på visionen oprettedes Center for Civilsamfund, som har til opgave at facilitere samarbejdet mellem kommune og civilsamfund, bl.a. ved at fungere som en samlet indgang for borgere og foreninger til kommunen samt at fungere som koordinerende enhed på tværs af forvaltninger internt i kommunen. I juni 2014 vedtog byrådet i Odense Kommune en civilsamfundsstrategi: 'Fælles om Odense' (Odense Kommune, 2014), som har til hensigt at sætte en ramme for de respektive roller, som de kommunale medarbejdere, borgere og foreninger skal indtage for at fremme samarbejdet.

Byrådet har afsat 2 millioner kr. årligt til en idrætspulje, der har til hensigt at fremme samarbejdet mellem skole og foreninger om sundhedsfremmende idræts- og motionstiltag til Odense Kommunes skoleelever, som en del af den længerevarende skoledag, der er en anden del af skolereformen. Disse midler kan søges af folkeoplysende foreninger og medlemmer af

Samvirkende Idrætsklubber i Odense (SIKO)¹.

I Odense Kommune gennemføres undersøgelsen på tre skoler ud af Odense Kommunes 35 skoler: Skt. Hans Skole, Dalumskolen samt Tarup Skole. Skt. Hans Skole er beliggende i Skibhuskvarteret i Odense, Dalumskolen ligger i den sydlige del af Odense Kommune og Tarup Skole er beliggende i den vestlige del af Odense Kommune. Alle tre skoler har elever fra 0.-9. klasse med to til fire spor på hvert klassetrin.

Faaborg-Midtfyn Kommune

I Faaborg-Midtfyn Kommune har man en overordnet civilsamfundsstrategi. Kommunalbestyrelsen nedsatte i juni 2015 et §17, stk. 4-udvalg kaldet civilsamfundsudvalget, hvis arbejde resulterede i civilsamfundsstrategien 'Sammen om fællesskaber', som kommunalbestyrelsen har vedtaget. I civilsamfundsstrategien pointeres det, at de typiske roller og grænser mellem kommunen og civilsamfundet forandres og flyttes, og at man ved at kombinere ressourcer, kompetencer og idéer kan samskabe omkring nye indsatser for fremtidens velfærd, som vi ikke kunne have udtænkt eller løst hver for sig.

På skoleområdet har Faaborg-Midtfyn Kommune haft en udpræget decentral strategi i forhold til etableringen af samarbejder med foreninger og frivillige. Den centrale indsats med relevans for Åben Skole har været etableringen af 'Den Kulturelle Rygsæk', som er et centralt udviklet tilbud, der er blevet til i samarbejde med professionelle aktører, og som tilbydes i indskoling og i overbygning. Men i forhold til samarbejdet i forbindelse med Åben Skole mellem lærerne og det lokale frivillige civilsamfund, er der ikke centrale strategier på skoleområdet i form af politikker eller puljer, der skal understøtte implementeringen af Åben Skole. Det er altså i høj grad op til det lokale initiativ at udvikle et samarbejde om Åben Skole initiativer.

I Faaborg-Midtfyn Kommune er to skoler udvalgt til undersøgelsen. Den første skole er Øhavsskolen, som har 0.-9. klasse og er beliggende på to matrikler i Faaborg, der har ca. 6000 indbyggere, og er den ene af to hovedbyer i Faaborg-Midtfyn Kommune. På den ene matrikel er 'Uglen' for 0.-6. klasse og på den anden matrikel er 'Svanen', som er for 7.-10. klasse. Den anden skole er Tre-Ege Skolen, som er en grundskole beliggende på to matrikler i landsbyerne Ryslinge og Kværndrup med elever fra 0.-6. klasse.

Faxe Kommune

I Faxe Kommune har man en overordnet frivillighedsstrategi. Med henblik på at imødekomme den nye folkeskolereforms krav om mere varierede undervisningsformer, og at skolerne i højere grad skal inddrage det lokale idræts-, kultur- og fritidsliv i undervisningen, har man i Faxe Kommune oprettet en pulje til støtte af særlige samarbejdsprojekter mellem skole og folkeoplysende foreninger i kommunen. Puljen er rettet mod aktiviteter i folkeskolens 0-10. klasse, Ungdomsskolen, folkeoplysende foreninger, sociale foreninger og aftenskolerne i Faxe Kommune, og er udformet i et samarbejde mellem Center for Børn & Undervisning og Center for Kultur, Frivillighed & Borgerservice. Denne trådte i kraft i juli 2015².

I Faxe Kommune arbejder man desuden med projekt 'Skolen i Virkeligheden', der har til

1 Se: <http://www.odense.dk/borger/kultur-natur-og-fritid/puljer-og-projektstoette/idraetspuljen>.

2 <http://www.faxe-files.dk/download/kultur/Skole-forening-pulje.pdf>

hensigt at understøtte og give inspiration til folkeskolelovens tiltag om Åben Skole og målsætningen om at inddrage institutioner, virksomheder, foreninger og andre interessenter, således at undervisningen bliver mere virkelighedsnær for eleverne både i teori og praksis. *Skolenivirkeligheden.dk* er en internetbaseret portal, der har til hensigt at gøre det nemt at finde et forløb, en oplevelse eller en inspirationskilde, der passer ind i de fleste undervisnings- og læringsforløb fra 0.-10. klasse i folkeskolen (Faxe Kommunes Frivillighedsrapport). Portalen retter sig desuden mod dagtilbuddenes arbejde med de pædagogiske læreplanstemaer og sigter således mod hele 0-18 års området.

I Faxe Kommune gennemføres undersøgelsen på Vestskolen. Vestskolen består af tre skoleafdelinger, Nordskov, Terslev og Vibeeng, som er beliggende på tre matrikler i og ved Haslev by midt på Sjælland. *Nordskov* huser en tosporet indskoling/mellemtrin, SFO 1 og SFO 2 samt hele Vestskolens udskoling. *Terslev* ligger 5 km udenfor Haslev i landsbyen Terslev. Afdelingen har ét spor fra 0.-6. klasse. *Vibeeng* er en tresporet skole fra 0.-6. klasse.

Metode og undersøgelsesdesign

I alle tre kommuner er udvalgt skoler, som har etableret samarbejder, der italesættes som Åben Skole samarbejder. Skolerne adskiller sig dog fra hinanden på størrelse og lokation (by/land), hvorfor betydningen af dette kan belyses i analysen.

De metoder, der tages i anvendelse til analysen, er først og fremmest interviews samt deltagende observation:

- Interviews med skoleledere og afdelingsledere.
- Interviews med skolelærere, pædagoger mv.
- Interviews med frivillige aktører fra idrætsforeninger, sociale foreninger eller andre frivillige aktører (fx seniorer i skolen), som skolerne har et samarbejde med.
- Deltagende observation i forbindelse med gennemførelse af konkrete samarbejdsaktiviteter (primært i forbindelse med Åben Skole samarbejder i Odense Kommune)³
- Relevante dokumenter i form af fx samarbejdsaftaler eller oplæg til nye samarbejder.

De kvalitative interviews og fokusgruppesamtaler lydoptages og transskriberes efterfølgende. Interviewpersonernes identitet anonymiseres, så vidt det er muligt. Der gennemføres interviews af flere omgange, hvilket giver mulighed for at belyse, hvilken udvikling samarbejdet har gennemgået over tid. I videst muligt omfang interviewes de samme personer igen – eller de personer, som udfylder den samme rolle (fx som skoleleder).

3 Da Åben Skole casen i Odense Kommune er den største af de tre cases, gennemføres der kun observationer af aktiviteter i denne kommune.

Litteratur

Faxe Kommune: *Frivillighedsrapport, Udvalg for frivillighed, foreningsliv og civilsamfund*. http://www.faxekommune.dk/sites/default/files/bilag/frivillighedsrapport-_ss_17_stk_4_udvalg.pdf

Kommunernes Landsforening (2013). *Den åbne skole. En ny folkeskole*.

Kulturstyrelsen (2015). *Den åbne skole. Sådan griber du samarbejdet med skolen an*. (http://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Dokumenter/Boern_og_unge/Skoleboern/Den_aabne_skole.22.1.2015.pdf)

Odense Kommune: *Fælles om Odense. Civilsamfundsstrategi*. Center for Civilsamfund. https://issuu.com/clausengrafisk/docs/civilsamfundsstrategi_folder?e=9155693/8457603

Odense Kommune: *Seniorer i skolen. En guide til indførelse af seniorer i skolen*. <http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjK1NWQ4ZHTAhXCXSwKHRAcAqkQFggkMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.odense.dk%2F-%2Fmedia%2Fdiverse%2Fbuf%2Fbornogungeforvaltningen%2Fskoleafdelingen%2Fhndbog-for-seniorer-i-skolen.pdf%3Fla%3Dda&usg=AFQjCNEauZG3L2PEDy7xGiRdGXY-oAX1-w&sig2=MaEDyPVTfQdzlSjs35ZUIQ>

Undervisningsministeriet (2017). <http://www.uvm.dk/folkeskolen/laering-og-laeringsmiljoe/den-aabne-skole>

Hjemmesider:

<http://skolenivirkeligheden.dk/>

<http://skolenivirkeligheden.dk/info-om-siv>

<http://skolenivirkeligheden.dk/faxe>

<http://skolenivirkeligheden.dk/faxe/info-om-siv>

<http://www.odense.dk/senioreriskolen>

Samspillet på flygtningeområdet

Michael Fehsenfeld & Klaus Levinsen

Baggrund og kontekst

Med en markant stigning i antallet af asylansøgere i 2015 som følge af konflikten i Syrien opstod der nye og presserende opgaver og udfordringer for offentlige myndigheder og institutioner. For kommunerne omfatter disse opgaver bl.a. modtagelse og indkvartering af flygtninge på asylcentre og i boliger, sprogundervisning samt forberedelse til det danske arbejdsmarked. I tillæg til myndighedsarbejdet er der også en række opgaver forbundet med integration af flygtningebørn i daginstitutioner og skoler.

Flygtningesituationen i Danmark samt de nye politikker på området har for de fleste danske kommuner betydet, at der er tilført ekstra ressourcer til området. I en undersøgelse af kommunernes integrationsindsats (Kommunernes Landsforening, 2015) vurderede kommunerne, at den største akutte udfordring på daværende tidspunkt var at finde boliger til flygtningene, idet otte ud af ti kommuner havde problemer med at finde egnede permanente boliger til flygtninge. Derudover nævnes de udfordringer, som relaterer sig til arbejdsmarkedet: Flygtningenes manglende sprogkundskaber og erhvervskompetencer samt udfordringerne med at samarbejde med lokale virksomheder omkring forløb med virksomhedspraktik.

I takt med udfordringerne i forbindelse med modtagelse og integration af asylansøgere har flere kommuner vendt blikket mod den frivillige sektor for at etablere et samarbejde eller udvide et eksisterende samarbejde. Samtidig har både etablerede frivillige organisationer samt nye frivillige budt sig til som respons på de nye udfordringer på flygtningeområdet. Der er store forskelle på, hvordan samarbejdet mellem kommunale og frivillige aktører er organiseret på tværs af de enkelte kommuner, men nogle af de opgaver, som flere steder varetages med hjælp fra frivillige, omfatter modtagelse af flygtninge og familiesammenførte, hjælp til transport og praktiske opgaver i forbindelse med boligindkvartering samt forskellige former

Velkommen til Lærdansk Odense

Velkommen til Bazar
For nye integrationsborgere,
sagsbehandlere, organisationer
og foreninger

i lokale 1.2 og 1.3 på 1. sal i
Østergade 32

Foto: Michael Fehsenfeld

for sociale og kulturelle aktiviteter, etablering af lokale netværk og støtte til flygtningenes myndighedskontakt (f.eks. oversættelse af breve fra danske myndigheder), lektielæsning for flygtningebørn m.v. Hertil kommer flygtningeorganisationernes støtte og hjælp i forhold til flygtninges rettigheder i Danmark samt forskellige former for informations- og oplysningsarbejde.

Flygtningeområdet er således et af de områder, hvor der allerede findes en række eksempler på, at kommunale institutioner samarbejder med de frivillige. I 2015 svarede tre ud af fire kommuner, at de i høj eller meget høj grad samarbejdede med civilsamfundet om opgaver på integrationsområdet, og 83 % vurderede, at de samarbejdede mere med civilsamfundet end året før (KL, 2015). Opgaver forbundet med integration, herunder modtagelse af flygtninge, sprogpraktik og vejledning samt arbejde til flygtninge, hører til blandt de opgaver inden for beskæftigelses- og arbejdsmarkedsområdet, hvor der oftest samarbejdes med civile aktører (Ibsen & Hygum Espersen, 2016:44; Europa-Kommissionen, 2016). Et af formålene med Integrationsloven (lovbekendtgørelse nr. 1115 af 23. september 2013) er netop at styrke samarbejdet mellem det offentlige og civile aktører jf. stk. 3: *"Loven har endvidere til formål at fremme muligheden for, at samfundets borgere, virksomheder, myndigheder, institutioner, organisationer og foreninger m.fl. kan bidrage til integrationsindsatsen"*.

Formålet med analysen af samarbejdet mellem kommunen og frivillige aktører på flygtningeområdet i henholdsvis Odense Kommune og Faaborg-Midtfyn Kommune (uddybes senere) er at undersøge, hvordan dette samarbejde er organiseret, og hvordan parterne hver især oplever dette samarbejde. Herunder sætter vi særlig fokus på følgende spørgsmål og temaer:

- a) Hvilke opgavetyper samarbejdes der om?
- b) Hvordan er samarbejdet etableret og organiseret?
- c) Hvordan oplever henholdsvis de kommunale aktører og de frivillige samarbejdet?
- d) Hvad betyder samarbejdet for den kommunale rolle som ansvarlig myndighed for modtagelse og integration?
- e) Hvad betyder samarbejdet for den frivilliges rolle som fortalere for flygtningenes rettigheder og interesser.
- f) Hvad betyder samarbejdet for de frivilliges uafhængighed i forhold til offentlige myndigheder?

Fordeling af flygtninge i Danmark og kommunernes ansvarsområder.

Ifølge 'Bekendtgørelsen om boligplacering af flygtninge' skal kommunerne søge at indgå en frivillig aftale om kommunekvoter. Sker dette ikke, fastsætter Udlændingestyrelsen gældende kommunekvoter. Fordelingen af flygtninge mellem kommunerne beregnes ud fra kommunernes andel af bosatte udlændinge, således at kommuner med en lav andel af udlændinge skal modtage flere flygtninge end kommuner, hvor der allerede bor mange udlændinge. I 2016 ændredes beregningsmodellen således, at antallet af *'indvandrere med ikke-vestlig oprindelse anvendes i stedet for antallet af udenlandske statsborgere fra lande uden for Norden, EU og EØS'*. Ligeledes undtages indvandrere, der har opholdstilladelse til studie og erhverv mv. (fx arbejdstagere, studerende, forskere og au-pairs) fra beregningsmodellen. Ændringerne

søger at tage højde for, at det primært er flygtningegruppen, der kræver en integrationsindsats af kommunerne, og at kommuner med et stort antal af udlændinge, som ikke hører under flygtningegruppen, også skal tage del i integrationsindsatsen.

Kommunerne har jf. Integrationsloven ansvaret for:

- Boligplacering af flygtninge.
- Integrationsplaner (hurtigst muligt og senest efter 3 mdr.).
- Integrationsprogrammer for flygtninge og familiesammenførte udlændinge.
- Introduktionsforløb for indvandrere.
- Udbetaling af kontanthjælp til udlændinge som er omfattet af et integrationsprogram.
- Udbetaling af hjælp i særlige tilfælde.

Integrationsplanen skal indeholde en udredelse (herunder helbredsundersøgelse) og en plan for indsatser og skal udarbejdes af kommunen i samarbejde med flygtningen. Der skal i planen tages højde for en helhedsvurdering af udlændingens og dennes familiemedlemmers forudsætninger og ressourcer, som er relevante for familiens integration. Integrationsprogrammet skal tilbydes til alle flygtninge over 18 og skal indeholde danskuddannelse og beskæftigelsesrettet tilbud.

Kommunerne kan dog *'overlade udførelsen af bestemte opgaver som led i gennemførelse af integrationsprogrammer til en eller flere organisationer eller foreninger m.v.'*

Præsentation af de to cases og datagrundlag

I analysen inddrages to cases, som hver især belyser samspillet mellem kommunen og de frivillige på flygtningeområdet. Den ene case er Faaborg-Midtfyn Kommune og den anden er Odense Kommune. Disse kommuner er nabokommuner beliggende på Fyn. Begge kommuner arbejder politisk og strategisk på at styrke samarbejdet med frivillige (CISC, 2015), både på det overordnede plan men også specifikt i forhold til flygtningeindsatsen. Odense Kommune er med sine 196.000 indbyggere Danmarks fjerde største kommune. Faaborg-Midtfyn er med ca. 52.000 indbyggere betydelig mindre, men dækker et areal, der er mere end dobbelt så stort som Odense Kommune (Faaborg-Midtfyn 638 km²; Odense 304 km²).

I absolutte tal har Odense Kommune i både 2015 og 2016 modtaget en del flere flygtninge end Faaborg-Midtfyn Kommune, men relativt set er det Faaborg-Midtfyn Kommune, som har modtaget den største andel (tabel 1).

Tabel 1. Udlændingestyrelsens kommunekvoter for de to case-kommuner for 2015, 2016 og 2017

	Endeligt antal 2015	Forventet for 2016 (Sep. 2015)	Endeligt antal pr. 30.11. 2016	Forventet 2017 kvote
Odense	294	385	147	125
Faaborg -Midtfyn	156	194	99	109

Kilde: Udlændingestyrelsen

Faaborg-Midtfyn Kommune

Faaborg-Midtfyn Kommune har både en overordnet strategi for inddragelse af den frivillige sektor samt en strategi i forhold til flygtningeområdet. Kommunalbestyrelsen nedsatte i juni 2015 et §17 stk. 4-udvalg kaldet civilsamfundsudvalget, hvis arbejde resulterede i civilsamfundsstrategien 'Sammen om fællesskaber', der er vedtaget af kommunalbestyrelsen (Faaborg-Midtfyn Kommune, 2016d). I civilsamfundsstrategien pointeres det, at de typiske roller og grænser mellem kommunen og civilsamfundet forandres og flyttes, og at man ved at kombinere ressourcer, kompetencer og idéer kan samskabe omkring nye indsatser for fremtidens velfærd, som man ikke kunne have udtænkt eller løst hver for sig (Faaborg-Midtfyn Kommune, 2016d:2).

I Faaborg-Midtfyn Kommune er det Integrationsteamet, der arbejder med modtagelse og integration af nyankommne flygtninge og familiesammenførte til flygtninge. Integrations-teamet arbejder også med udlændinge, der modtager kontanthjælp, og som endnu ikke har fået permanent opholdstilladelse. Integrationsteamet er et team, som organisatorisk hører til afdelingen for Job & Uddannelse under Center for Arbejdsmarked i Faaborg-Midtfyn Kommune.

I Faaborg-Midtfyn Kommune har man nedsat et integrationsnetværk bestående af nøglepersoner på flygtningeområdet fra både den kommunale og den frivillige sektor samt repræsentanter fra lokalrådene i kommunen. Den stigende tilgang af flygtninge til kommunen skabte et øget behov for informationsudveksling og koordinering mellem kommunale og frivillige kræfter (Faaborg-Midtfyn Kommune, 2016a). Intentionen med integrationsnetværket er bl.a. at sikre muligheden for fælles indsatser på flygtningeområdet og netværksdannelse på tværs af sektorer og lokalområder i kommunen (ibid.).

Odense Kommune

I Odense Kommune er der flere tværgående politiske strategier, som har betydning i forhold til flygtninge- og integrationsområdet og det kommunale samarbejde med frivillige, foreninger og civilsamfund. I 2011 udarbejdede byrådet visionen 'Ny virkelighed – Ny velfærd' (Odense Kommune, 2011) med henblik på at imødegå nogle af fremtidens demografiske og økonomiske udfordringer i et tættere samarbejde med kommunens borgere om en række forskellige velfærdsopgaver.

I kølvandet på visionen oprettedes Center for Civilsamfund, som har til opgave at facilitere samarbejdet mellem kommune og civilsamfund bl.a. ved at fungere som en samlet indgang for borgere og foreninger til kommunen samt at fungere som koordinerende enhed på tværs af forvaltninger internt i kommunen. I juni 2014 vedtog Odense byråd en Civilsamfundsstrategi: 'Fælles om Odense' (Odense Kommune, 2014), som søger at sætte en ramme om de respektive roller, som henholdsvis kommunale medarbejdere, borgere og foreninger skal indtage for at fremme samarbejdet.

På flygtningeområdet er der udarbejdet særlige strategier og initiativer for samarbejdet mellem kommune og borgere om integrationsindsatsen. 'Mangfoldighedsstrategien' (Odense Kommune, 2013) har fokus på job- og vækstperspektivet, men ønsker også at øge tolerance og tillid blandt borgerne samt at styrke demokratisk deltagelse og medborgerskab. I april 2014 oprettede Odense Kommune i samarbejde med byens erhvervsliv et 'Mangfoldighedsråd' med repræsentanter fra erhvervs- og foreningsliv, som er gået sammen om 'Odense Mangfoldighedsskarter', der er underskrevet af ca. 160 virksomheder i kommunen.

I Odense Kommune er ansvaret for integrationsindsatsen placeret under Beskæftigelses- og Socialforvaltningen i afdelingen for 'Jobområdet'. Herunder er der to afsnit, som varetager integrations- og modtage-opgaverne: 'Modtagelse, Familie og Dansk' og 'Job og integration'. Udførelsen af de dele af integrationsprogrammet, som vedrører introduktion til lokalområdet, er overgivet til forskellige frivillige foreninger herunder Frivillignet (som hører under Dansk Flygtningehjælp – som også er ansvarlig for danskundervisning) og foreningen '2-timer-om-ugen'. Frivillignet har haft en partnerskabsaftale med Odense Kommune siden 2013, og '2-timer-om-ugen' har indgået partnerskabsaftale med kommunen i 2016. Begge frivillige foreninger har lønnede koordinatore, som varetager kontakten med forvaltningen. Foruden de to partnerskabsaftaler er der et løst samarbejde med flere frivillige foreninger, og kommunen har inviteret de frivillige foreninger til et samarbejde omkring oprettelse af et såkaldt Modtagernetværk, der skal fungere som koordinerende og informerende netværk mellem de frivillige og kommunen.

Som det fremgår af tabel 1, kom en stor gruppe asylansøgere til Odense i 2015, og forventningen var, at der ville komme et tilsvarende eller højere antal i 2016. På det tidspunkt havde Odense Kommune gennem en årrække haft en partnerskabsaftale med Dansk Flygtningehjælp/Frivillignet om at stå for vejledning og introduktion til det danske samfund af nytilkomne flygtninge i Odense. Med stigningen i antallet af nye borgere opstod der behov for et større netværk, som kunne løfte opgaverne.

I december 2015 tog Odense Kommune initiativ til et samarbejde mellem kommunen og foreningerne under navnet 'Modtagernetværk for nye integrationsborgere'. Foreninger, som arbejdede med flygtninge og integration, blev inviteret til et opstartsmøde, hvor de kunne

fortælle kommunen og hinanden, hvad de havde af tilbud til nye borgere. Det er tanken, at de kommunale sagsbehandlere skal blive mere bevidste om, hvilke tilbud der findes i civilsamfundet, og at foreningerne skal opnå viden om, hvordan de kan indgå samarbejder med kommunen. På sigt er det planen, at kommunen skal trække sig tilbage som drivende kraft. Netværket arbejder i øjeblikket på at etablere en årligt tilbagevendende Bazar, hvor de nye borgere kan møde forskellige foreninger og evt. blive tilknyttet en forening alt efter ønske og behov.

Center for Civilsamfund har af byrådet i Odense Kommune fået til opgave at understøtte de forskellige forvaltningers samarbejde med civilsamfundet i det, der kaldes 'Fokuserede indsatser'. De enkelte forvaltninger har udpeget et specifikt område/projekt, som centeret skal arbejde med i en tre-måneders periode. Bazar-projektet er det første af disse fokuserede indsatser.

Data og metode

De to cases følges i en periode på to år fra midten af 2016 til midten af 2018. Analysens empiriske grundlag er materialer og dokumenter fra de kommunale institutioner, referater og observationer fra møder i relevante foreninger og møder i integrationsnetværk samt semi-strukturerede kvalitative interview med nøglepersoner og repræsentanter fra kommuner og frivillige organisationer.

I Faaborg-Midtfyn Kommune interviewes ansatte i kommunen, frivillige fra Dansk Flygtningehjælps 'Frivillignet' og repræsentanter fra tre lokalråd i kommunen. I Odense Kommune følges særligt processen omkring det nye 'Modtagenetværk for nye integrationsborgere' og den fokuserede indsats på området fra Center for Civilsamfund. De konkrete personer til interviewene vælges på baggrund af deres funktion og rolle i den organisation, de repræsenterer, og deres aktivitet på flygtningeområdet. Formålet med interviewene er at få et bredt dækkende billede af værdier, erfaringer og holdninger, som præger samspillet mellem de respektive sektorer. Det vurderes, at dette bedst sikres gennem en spredning af interview og observationer både over tid og mellem forskellige aktører på området.

Analysen af 'Samspillet mellem frivillige organisationer og kommunale myndigheder på flygtningeområdet' indgår som en delanalyse af forskningsprojektet 'Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor.' Det forventes, at analysen af samspillet på flygtningeområdet vil være færdig i første halvdel af 2018. Der foretages dog løbende mindre delanalyser, som skal danne grundlag for indledende formidlingspublikationer, herunder præsentationer på konferencer og videnskabelige artikler samt evt. mindre populærvidenskabelige artikler.

Litteratur

Europa-Kommissionen (2016). *EWSI Analysis on Voluntary and Citizens' Initiative: Denmark* [online]

Faaborg-Midtfyn Kommune. (2016a) *Kommissorium for Integrationsnetværket Faaborg-Midtfyn Kommune 2015* [online]

Faaborg-Midtfyn Kommune. (2016b) *Målrettet kommunal beskæftigelsesindsats for flygtninge og indvandrere* [online], http://www.fmk.dk/moeder/aaben/Beskaeftigelses-_og_arbejdsmarkedsudvalget_2014-17/2016/23-05-2016/%C3%85ben%20dagsorden/Bilag/Punkt_33_Bilag_2.pdf.

Faaborg-Midtfyn Kommune. (2016c) *Politik for samarbejde mellem civilsamfund og kommune* [online]

Faaborg-Midtfyn Kommune. (2016d) *Sammen om fællesskaber* [online], http://www.fmk.dk/fileadmin/user_upload/Sundhed_og_Omsorg/Bilag-2_Sammen-om-Faellesskaber_final.pdf.

Ibsen, Bjarne og Hygum Espersen (2016). *Kommunernes samarbejde med civile aktører. Forskelle og ligheder i forventninger, praksis, samarbejdspartnere og oplevet udbytte*. Syddansk Universitet og KORA - Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Kommunernes Landsforening (2015). *Analyse af kommunernes integrationsindsats*, Notat, Dok ID: 2127757, KL, København 7. December 2015.

Odense Kommune. (2011) *Ny Virkelighed – Ny Velfærd*. Odense Byråd. [online] <http://www.odense.dk/politik/politikker-og-visioner/ny-virkelighed-ny-velfaerd>

Odense Kommune. (2013) *Mangfoldighedsstrategi*. [online] <https://www.joomag.com/magazine/strategier/0028656001466669817?short>

Odense Kommune. (2014) *Fælles om Odense. Civilsamfundsstrategi*. [online] https://subsites.odense.dk/subsites4/fio/topmenu/center%20for%20civilsamfund/~/_media/SUBSITES%20OG%20WEBLIGHT/SUBSITES/fio/Filles%20om%20Odense%20-%20Civilsamfundsstrategi.ashx

Odense Kommune. (2016) *Status på flygtningeområdet – 3. Kvartal 2016* [online] <https://www.joomag.com/magazine/kvartalsrapport-vedr-flygtninge-odense-kommune/0735372001480583601?short>

Udlændinge- og Integrationsministeriet. (2016). *Tal på udlændingeområdet pr. 30.11.2016* [online]

'Det grønne område' - samarbejde i Odense Kommune og Faxe Kommune

Lise Specht Petersen

Baggrund og kontekst

De senere år har man i flere danske kommuner etableret forskellige former for samarbejde og samarbejdsprojekter med frivillige på det grønne område. Det gælder såvel samarbejde med frivillige foreninger som andre frivillige aktører og borgere. Nogle af disse samarbejdsprojekter er etableret på baggrund af borgernes henvendelse til kommunen, mens andre samarbejder er opstået på kommunens initiativ, hvor man har søgt efter frivillige borgere.

Baggrunden for etableringen af de forskellige samarbejder eller frivillighedsprojekter kan overordnet set handle om flere forhold. For det første kan de have rod i et ønske om, at kommunens borgere bliver betydningsfulde deltagere i fællesskaber. For det andet kan disse projekter også skyldes kommunens behov for at få løst en række udfordringer og konkrete opgaver, der handler om naturpleje eller vedligeholdelse af kommunens arealer, uden at udgifterne dertil øges. Nogle af disse opgaver eller projekter, kan frivillige, hvad enten der er tale om frivillige fra en forening eller individuelle frivillige, være med til at løfte, hvis det giver mening for dem.

De erfaringer, som kommunerne gør sig med disse forskellige samarbejdsprojekter, er meget forskellige, idet samarbejdet fungerer bedre i nogle sammenhænge end i andre. I nogle projekter opleves samarbejdet mellem de frivillige og kommunens ansatte både som meningsfuldt og som en gevinst for begge parter, mens erfaringerne med andre typer af samarbejde med de frivillige aktører er, at samarbejdet med de frivillige skaber (større eller mindre) udfordringer, og som gør det vanskeligt at drage nytte deraf - set fra forvaltningens perspektiv. Ligeledes vil de frivillige opleve samarbejdet som mere eller mindre velfungerende og meningsgivende, hvilket påvirker omfanget af de frivilliges engagement og fortsatte motivation for at involvere sig heri på frivillig basis – på den korte eller lange bane.

I denne undersøgelse er der fokus på, hvordan man i en større og mindre kommune samarbejder med frivillige aktører på det grønne område i projekter, der handler om genopretning af vandløb (i Odense Kommune og i Faxe Kommune), samt et samarbejde med frivillige aktører om en (gen)etablering af Klosterhaven i Odense Kommune.

Samarbejde med frivillige på det grønne område i Odense Kommune

Odense Kommune samarbejder med foreninger og frivillige på det grønne område i mange forskellige projekter. Bl.a. samarbejde med et 'Græsnings- og høsletslaug', samarbejde med jægere om 'Måge-Råge projektet' og et samarbejde om 'Odense Byhave'. Derudover har kommunen indgået aftaler om samarbejdsprojekter med frivillige sportslystfiskere om restaurering af vandløbet 'Pilebækken' og et om restaurering af Vejrup Å. Endelig samarbejder Odense Kommune med frivillige i 'Klosterhavens venner' om genopretningen af Klosterhaven i Odense.

Foto: Lise Specht Petersen

Ansatte i Odense Kommune mødes med frivillige ved Vejrup Å, september 2016.

Blandt disse samarbejdsprojekter på det grønne område i Odense Kommune er to projekter udvalgt, som undersøgelsen ser nærmere på, hvor det ene - set fra forvaltningens perspektiv - karakteriseres som et succesfuldt samarbejde, mens det andet samarbejde er forbundet med en række udfordringer, der vanskeliggør et velfungerende samarbejde - som både de ansatte i forvaltningen og de frivillige kan drage nytte af og opleve som meningsfuldt. Det drejer sig for det første om restaureringen af Pilebækken og Vejrup Å ved Markhaven og for det andet samarbejdet om genopretningen af den gamle Klosterhave i Odense, som den oprindeligt har set ud med lægeplanter og urter. Dette arbejde sker i samarbejde med en gruppe af frivillige, som Kommunen har rekrutteret, og som nu har dannet foreningen 'Klosterhavens Venner'.

Samarbejde med 'Pionerer i vandløb' i Faxe Kommune

I Faxe Kommune har undersøgelsen ligeledes fokus på et samarbejde med frivillige, der handler om vandløbspleje. Her har kommunen etableret et samarbejde med foreningen 'Pionerer i vandløb' (PIV). Foreningen består af en gruppe lystfiskere, som er optaget af at forbedre vandmiljøet i vandløbene. PIV har primært fokus på de vandløb, som løber ud i Østersøen og Præstø Bugt, og de frivillige arbejder tæt sammen med lodsejere og Faxe Kommune om at forbedre gyde- og opvækstområder for bl.a. ørred samt at skabe levesteder for andre vandløbsdyr. Dette foregår ved forskellige projekter i samarbejde med Faxe Kommune. Projekterne består hovedsagligt i at udlægge stenmateriale i vandløbene, hvilket er nødvendigt, for at ørreden kan yngle i disse. Stenene er også levesteder for mange rentvandsinsekter i vandløbene. De frivillige fra PIV færdes ofte langs vandløbene i kommunen, hvor de bl.a. foretager årlige optællinger af gydebanks i flere vandløb samt foretager optællinger af ørredyngel. På baggrund heraf opnår PIV et unikt kendskab til vandløbenes udvikling, hvilket er til stor gavn for kommunen. PIV holder desuden årlige møder med Faxe Kommune, hvor

de frivilliges idéer og forslag til nye projekter i de vandløb, som har brug for 'en kærlig hånd', diskuteres. Faxe Kommunes videre arbejde og udførelse af restaureringsprojekterne sker i tæt samarbejde med foreningen, som med kommunens øjne synes at være en vigtig og uundværlig medspiller i det fremtidige arbejde med at forbedre miljøet i vandløbene.

Formål og forskningsspørgsmål

Hensigten med dette casestudie er at undersøge karakteren af forskellige typer af samarbejde, der udfolder sig mellem de frivillige og de kommunalt ansatte på det grønne område i en større og en mindre kommune. Der er flere forhold, som det er relevant at få undersøgt, og som analysen på tværs af disse samarbejder med de frivillige i Odense Kommune og Faxe Kommune vil have fokus på.

For det første er det relevant at se på, *hvilken rolle det synes at spille for samarbejdsprojekterne, om disse er opstået på baggrund af et specifikt behov eller en interesse hos en forening eller en gruppe af borgere, eller om samarbejdet først og fremmest er etableret på initiativ af kommunen med det formål at løfte en specifik kommunal opgave*. Der vil i nogle tilfælde også kunne være tale om et fælles tredje, hvor kommunen og de frivillige oplever et direkte interessefællesskab i forhold til projektets indhold i form af en konkret opgave, der skal løses, og som de frivillige samtidig selv ser en særlig interesse i.

Inden for det enkelte projekt er det endvidere relevant at se på *relationerne* mellem de frivillige aktører og kommunen i forbindelse med samarbejdet, og hvem det er, der tager ejerskab for samarbejdsprojekterne indadtil og udadtil.

I gruppen af de frivillige aktører kan der til tider opstå *interessekonflikter*, som har betydning for samarbejdets karakter og fremdrift, idet flere grupper af frivillige kan have forskellige bevæggrunde og dagsordener i forhold til projektets gennemførelse af den ene eller

Foto: Lise Specht Petersen

Frivillige i Klosterhaven (klosterhavens venner), Odense aug. 2017.

anden karakter. Disse interesser kan - udover evt. at være modstridende - også handle om individuelle økonomiske interesser. Det vil derfor for det tredje være relevant at belyse, hvilke forskellige interesser, der er på spil inden for det enkelte projekt og gennemførelsen heraf.

Metode

Analysen af de omtalte cases gennemføres ved både interviews og observationer:

- Interviews med ansatte, som arbejder med eller er ansvarlige for samarbejdsprojekterne i By- og Kulturforvaltningen i Odense Kommune samt i Center for Plan & Miljø i Faxe Kommune (ad flere omgange).
- Interviews med frivillige nøglepersoner (frivillige i Klosterhaven i Odense og frivillige sportslystfiskere i de to kommuner) som er tilknyttet de udvalgte projekter (ad flere omgange).
- Deltagende observation af gennemførte aktiviteter samt uformelle interviewsamtaler i forbindelse hermed.
- Deltagelse i relevante møder, der vedrører projekterne (fx halvårslige/ årlige møder hvor samarbejdsprojekterne diskuteres).

Samspillet mellem de fagprofessionelle og frivillige sociale foreninger

Michael Fehsenfeld og Bjarne Ibsen

Baggrund og kontekst

Det frivillige sociale arbejde udgør i dag en tiltagende del af det samlede frivillige arbejde i Danmark. Bortset fra 'kultur og idræt' samt 'skole/pasning' er det sociale arbejde et af de samfundsområder, hvor der bruges flest frivillige arbejdstimer (Sivesind, 2016).

Historisk set har den frivillige sektor spillet en betydende rolle i forhold til udviklingen af den skandinaviske velfærdsmodel og samspillet mellem velfærdsstat og civilsamfund omkring det sociale arbejde. Mange af de ydelser, vi i dag betragter som kerneydelser i velfærdsstaten, har således rødder i de frivillige sociale bevægelser, men er efterfølgende blevet inkorporeret i velfærdsstatens opgaveportefølje. Det frivillige sociale arbejde har spillet en indflydelsesrig rolle for tilblivelsen af det, vi kender som det moderne velfærdssamfund (Klaudi Klausen & Selle, 1996). Det betyder, at socialt arbejde i stor udstrækning har etableret stærke fagtraditioner og er blevet professionaliseret under velfærdsstaten.

Samtidig er der tradition for hybride samarbejdsformer på det sociale område, hvor staten, den kommercielle sektor og civilsamfundet samarbejder omkring fx ældrepleje, misbrugsbehandling, børnepasning og modtagelse af flygtning. De frivillige sociale indsatser har dog overvejende været opfattet som supplerende eller parallelle indsatser, hvor faggrænserne har udgjort en ramme for samarbejdets karakter og omfang (Dahlberg, 2006). Det sociale område og velfærdsstatens rolle er imidlertid genstand for væsentlige organisatoriske forandringer i disse år, både hvad angår opfattelsen af rettigheder og pligter i forhold til velfærdsydelser, rollefordeling mellem stat, marked og civilsamfund samt pligter og rettigheder – og dermed finansiering – af velfærdsydelser. Når der i dag er tiltagende fokus på at udvide samarbejdsfladerne mellem den frivillige og den offentlige sektor betyder det således, at frivillige foreninger på det sociale område må tilpasse sig en ny virkelighed med nye krav, finansieringsformer, styrings- og kontrol-mekanismer samt organiseringsformer (Henriksen et al, 2015).

'Frivillighedsrapporten 2014' (Center for Frivilligt socialt arbejde, 2014) beskriver nogle af de konkrete forandringer i det frivillige sociale arbejde og samarbejdet med den kommunale sektor. Både kommunerne og de frivillige foreninger oplever, at samarbejdet er tiltagende, andelen af landsdækkende foreninger, som modtager kommunale tilskud, er siden 2012 steget fra 32 til 44 procent, og overordnet set er det 60 procent af foreningerne, som modtager kommunale støttekroner. Blandt foreningerne opleves det som en udfordring, at kommunerne har stigende forventninger til den frivillige opgaveløsning, både kvantitativt og kvalitativt, men uden at der nødvendigvis er en tilsvarende stigning i kommunale støttekroner (ibid. s. 36). I en analyse af foreningers samarbejde med kommunerne er det da også primært de sociale foreninger⁴ (33 %), som synes, at samarbejdet med kommunerne 'forudsætter, at foreningen har lønnede medarbejdere' (Levinsen & Ibsen, 2017). Undersøgelsen viser også, at det er

⁴ Undersøgelsen bruger kategorien 'Velfærd' som dækker over foreninger indenfor 'Uddannelse og forskning', 'sundhed' og 'Social indsats'.

blandt disse foreninger, at samarbejdet med kommunale myndigheder vurderes mest positivt (ibid. 50-52).

Blandt de danske kommuner er der et udtalt ønske om at arbejde mere sammen med frivillige foreninger, hvilket kommer til udtryk i et stigende antal kommuner, som har frivilligheds-politikker/strategier, ligesom antallet af ansatte i kommunen, som arbejder med frivillighed, er stigende. Overordnet udtrykker kommunerne bred tilfredshed med samarbejdet, men påpeger også, at det kræver tid og resurser at indgå i samarbejdet med frivillige foreninger, ligesom der er fokus på forskellen mellem det frivillige og det fagprofessionelle arbejde (Ibsen og Levinsen, 2017: 48).

Analysen af samarbejdet mellem kommunale fagprofessionelle og frivillige sociale foreninger gennemføres ved at undersøge to cases i Odense Kommune. Den første case er kommunens samarbejde med Home-Start Odense om støtte til pressede børnefamilier. Den anden case er en nydannet forening, som ønsker at igangsætte aktiviteter for udviklingshæmmede.

Home-Start Odense

Som grundlag for at belyse problemstillinger forbundet med et samarbejde mellem fagprofessionelle og frivillig undersøges foreningen Home-Start Odense. Home-Start Odense er en frivillig organisation, som har fået økonomisk støtte fra og samarbejder med Odense Kommune om frivilliges hjælp til familier.

Konceptet Home-Start har udspring i et britisk initiativ omkring praktisk støtte til pressede børnefamilier. Den internationale afdeling 'Home-Start Worldwide' koordinerer og understøtter de nationale organisationer, som findes i 22 lande, herunder Home-Start Familiekontakt i Danmark. De nationale organisationer forpligter sig til at arbejde efter en erklæring fra 1999 om principper og praksis. Home-Start Familiekontakt Danmark blev etableret i 2006 og er organiseret omkring et landssekretariat og en landsbestyrelse. Landssekretariatet understøtter de lokale afdelinger, bistår ved oprettelse af nye lokalafdelinger og kvalitetssikrer det lokale arbejde i henhold til de internationale principper. I 2016 var der på landsplan 297 frivillige familievenner fordelt på 13 lokalafdelinger.

Home-Start afdelingen i Odense blev etableret i 2011. Home-Start i Odense ydede medio 2017 støtte til 32 familier og havde på dette tidspunkt 25 familier på venteliste. De lokale afdelinger har en lønnet koordinator, som varetager 'matchet' mellem frivillig og familie samt det administrative arbejde. Det er et mål for Home-Start Danmark, at der ved etablering af nye lokalafdelinger er midler til en lønnet koordinator. Lokalafdelingen i Odense startede i 2015 en socialøkonomisk genbrugsbutik, som drives af frivillige, og overskuddet derfra går til at støtte lokale børnefamilier. Organisationens søger aktivt et tæt samarbejde med Odense Kommune, og på organisationens hjemmeside betones det, at man ønsker et godt samarbejde med kommunerne.

73 procent af Home-Start Odenses midler finansieredes i 2015 af kommunale tilskud (§18 midler der er en pulje, som det offentlige stiller til rådighed for frivilligt socialt arbejde). Med målet om, at der skal være en lønnet lokal koordinator, følger også en arbejdsopgave i forhold til den løbende økonomi og finansiering. I det hele taget er økonomi og finansiering et udbredt opmærksomhedspunkt i de frivillige sociale foreninger (se fx Frivilligrapport 2014), hvilket også stemmer overens med, at det er denne gruppe af foreninger, som oplever

det største behov for lønnede medarbejdere for at kunne samarbejde med kommunerne. De økonomiske overvejelser hænger sammen med en form for professionalisering af de frivillige sociale foreninger med et øget fokus på behovet for et centralt sekretariat, som kan varetage organisering og koordinering af det frivillige arbejde. Denne udvikling er på den ene side et resultat af et ønske 'indefra', hvor foreninger oplever et behov for en professionel (lønnede) medarbejder, der er overordnet ansvarlig. På den anden side kan det også hænge sammen med oplevede krav 'udefra', hvor kilderne til finansiering (herunder kommunerne) ofte ønsker et vist organiseringsniveau og/eller professionaliseringsniveau hos de frivillige samarbejdspartnere. Den tiltagende benyttelse af lønnede medarbejdere gør de frivillige sociale foreninger sårbare overfor fluktuerende indtægter fra eksterne bidragsydere, og i foreningerne er der en udbredt usikkerhed omkring de tidsbegrænsede bevillinger og et stærkt ønske om, at fx kommunerne i forhold til §18 midler kunne bevillige midler, som rækker længere ud i fremtiden end et år. Usikkerhed som følge af den kortsigtede finansiering formuleres af mange af de frivillige sociale foreninger, som arbejder på det sociale område og har lønnede medarbejdere.

I Home-Start bruger koordinatore og sekretariatsmedarbejdere, både lokalt og nationalt, således en del resurser på at finde måder at sikre en vis stabilitet i finansieringen, og man har i den forbindelse både søgt om fast partnerskabsaftale med kommunen og om at blive 'anden aktør', og dermed få mulighed for at kunne tilbyde aktivering i genbrugsbutikken med støtte fra Odense kommune.

Forening for aktiviteter for udviklingshæmmede

I 2016 tog en borger, der tidligere har været ansat i Odense Kommune og har arbejdet med udviklingshæmmede, kontakt til Ældre- og Handicapforvaltningen med henblik på at starte en forening, som skal igangsætte aktiviteter for udviklingshæmmede. Pågældende ønskede hjælp fra forvaltningen til etableringen af foreningen med tanke på et efterfølgende samarbejde.

Til forskel fra de fleste projekter og indsatser, hvor kommunale institutioner samarbejder med foreninger og frivillige, som typisk etableres på initiativ fra kommunen, er der her tale om et initiativ fra civilsamfundet. Men det er samtidig et initiativ, hvor formålet fra begyndelsen er at samarbejde med kommunen.

Det særlige ved denne case er, at den kan give viden om kommunens tilgang til frivilligt initierede aktiviteter. Odense Kommunes civilsamfundsstrategi lægger vægt på, at kommunen skal blive bedre til at 'åbne dørene' for aktiviteter og projekter, som er initieret af civilsamfundet, og at kommunen skal søge en faciliterende rolle i forhold til sådanne aktiviteter. Dette casestudie skal i særlig grad belyse, hvordan en kommunal forvaltning evner at gribe sådanne aktiviteter, og hvilke processer i det kommunale system, der kan være fremmende og hæmmende for en sådan proces.

Formål og problemstillinger

I lyset af de frivillige sociale foreningers oplevelse af et behov for kommunal støtte (både økonomisk, organisatorisk og fagligt) til det frivillige sociale arbejde, er det formålet med analysen af disse to cases at undersøge samspillet mellem på den ene side den kommunale forvaltning og de fagprofessionelle og på den anden side de frivillige sociale foreninger og

de frivillige i disse foreninger. På den ene side er foreningerne og de frivillige uafhængige af Odense Kommune og de fagprofessionelle i den forstand, at der ikke sker en registrering af henholdsvis familierne og de udviklingshæmmede, der udleveres ikke oplysninger mellem kommunen og foreningen, og foreningen bestemmer selv formål og aktiviteter. På den anden side er det ofte, og i tiltagende omfang, fagprofessionelle der henviser borgere til en frivillig social forening (fx familier til Home-Start); Odense Kommunes økonomiske støtte er ofte en forudsætning for frivillige sociale foreningers aktiviteter (som det er for Home-Starts aktiviteter i Odense); og borgerne, som de frivillige hjælper, er ofte samtidig i kontakt med og får hjælp fra fagprofessionelle i Odense Kommune (socialrådgivere og sundhedsplejersker). Der er altså tale om foreninger, hvis eksistens reelt afhænger af et tæt samarbejde med kommunen. Analysen skal derfor belyse følgende problemstillinger.

1. Hvordan oplever de fagprofessionelle i Odense Kommune og de frivillige sociale foreninger samt de frivillige samspillet mellem de to parter?
 - a) Hvordan vurderer de fagprofessionelle relationen til foreningen og den hjælp foreningen yder?
 - b) Hvordan vurderer foreningen og de frivillige relationen til kommunen i forhold til omfang, ligestilling, kommunikation, gensidighed og afhængighed?
2. Hvilken rolle spiller foreningens afhængighed af kommunen (bl.a. økonomisk i form af §18-midler) for relationen mellem kommune og forening?
 - a) Hvad betyder den tiltagende 'professionalisering' af foreninger på det sociale område (med landssekretariat, lønnede koordinører etc.) for foreningens rolle i forhold til kommunale systemer?
3. Hvilken betydning har det for samspillet mellem kommune og forening, når initiativet til samarbejdet kommer fra civilsamfundet?

Data og metode

Undersøgelsens empiriske grundlag er materialer og dokumenter fra Home-Start, den ny-etablerede forening og de kommunale institutioner, observationer fra møder og uddannelsesforløb samt semistrukturerede kvalitative interview med nøglepersoner og repræsentanter fra kommunen og foreningerne. Interviewpersonerne består af et bredt udvalg af frivillige, frivilligkoordinører, sekretariatsmedarbejdere, bestyrelsesmedlemmer samt kommunale sagsbehandlere, som alle er blevet udvalgt i kraft af deres kendskab til de to foreninger, som analysen omfatter, og samarbejdet mellem foreningerne og Odense Kommune. Der gennemføres både individuelle kvalitative interview og fokusgruppeinterview, og interviewene har en varighed på én til to timer. Interviewpersonernes identitet er – så vidt muligt – anonymiseret.

Litteratur og web-referencer:

Center for Frivilligt socialt arbejde (2014). *Den frivillige sociale indsats. Frivillighedsrapporten 2014*. Center for frivilligt socialt arbejde. Web: http://frivillighed.dk/sites/frivillighed.dk/files/media/documents/frivilligrapporter/den_frivillige_indsats_frivilligrapport_2014_web.pdf

Dahlberg, Lena (2006). The complementarity norm: service provision by the welfare state and voluntary organisations in Sweden. *Health and Social Care in the Community* 14 (4), 302–310. Blackwell Publishing

Henriksen, L.S., Smith, S.R., Zimmer, A. (2015). Welfare Mix and Hybridity. Flexible Adjustments to Changed Environments. Introduction to the Special Issue. *Voluntas International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. October 2015, Vol. 26 (5), 1591–1600. Springer.

Ibsen, B., Levinsen, K. (2017) *Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige - Omfang, holdninger og udfordringer*. Movements, 2017:1. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Syddansk Universitet, Odense, DK.

Klausen, K.K., Selle, P. (1996). The third sector in Scandinavia. *Voluntas International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. June 1996, Vol. 7, (2), The Third sector in Scandinavia, 99-122. Springer.

Levinson, K., Ibsen, B. (2017). *Foreningers samarbejde med kommunale institutioner*. Movements, 2017:2. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Syddansk Universitet, Odense, DK.

Home-Start: <https://home-start.dk/home-start-organisation/>

Sivesind, K.H. (2016). *Mot en ny skandinavisk velferdsmodell? – Konsekvenser av ideell, kommersiell og offentlig tjenesteytning for aktivt medborgerskap*. Rapport 2016:01. Institutt for samfunnsforskning, Oslo, Norway.

Borgerinddragelse i udvikling af lokalområder

Lise Specht Petersen og Michael Fehsenfeld

Baggrund og kontekst

De senere år har der været en stigende interesse for borgerinddragelse i danske kommuner og regioner (Tortzen, 2008; Hansen, 2010). En lang række kommuner har udarbejdet politikker for borgerinddragelse, medborgerskab, frivillighed eller civilsamfund. Fælles for alle disse politikker og strategier er et ønske om at inddrage kommunens borgere i udvikling og udførelse af kommunale opgaver. Derudover er der udviklet forskellige former for guider, drejebøger samt inspirationskataloger til, hvordan forskellige former for borgerinddragende processer kan tage sig ud eller bedst lykkes i praksis (se fx Agger & Hoffmann, 2008).

Det stigende fokus på borgerinddragelse og udarbejdelse af politikker på området hænger dels sammen med, at der efter kommunalreformen synes at være blevet længere mellem borgerne og politikerne og dels en voksende opfattelse af, at udvikling og bæredygtige forandringer ikke kan skabes ovenfra (Tortzen, 2008). I debatten om strukturreformen er det blevet anført, at stigningen i antallet af borgere pr. politiker er et tilbageslag for demokratiet, idet forskellige borgeres meninger ikke er repræsenteret i samme grad som tidligere (Hansen, 2010). Samtidig har reformen åbnet for nye perspektiver og muligheder i forhold til at arbejde med at inddrage borgerne - i kraft af flere medarbejdere og ressourcer i de nye større kommuner. Der argumenteres således for, at det 'demokratiske underskud' med flere borgere pr. politiker, som reformen har medført, vil kunne vendes til nye mulige løsninger – i form af

bedre ressourcer til fx borgerinddragelse (Hansen, 2010). Endelig argumenteres der også for, at demografiske udfordringer, økonomisk krise, dalende tillid til politikere samt behovet for nye løsningsmodeller til komplekse problemstillinger har fremmet interessen for borgerinddragelse på flere områder (Agger & Tortzen, 2015; 6).

Et af de områder, hvor der i særlig grad er fokus på inddragelse af borgere, er inden for by- og lokalsamfundsudvikling. På tværs af kommunerne er der stor forskel på, hvordan der arbejdes med borgerinddragelse og forskellige typer af samspil mellem det politiske niveau, de kommunale forvaltninger og borgerne. Der eksisterer ikke en entydig definition af, hvad borgerinddragelse betyder, eller hvordan inddragelsen finder sted. Udtrykket borgerinddragelse anvendes inden for mange forskellige områder, hvor offentlige myndigheder ønsker at fremme inddragelse af eller samarbejde med borgerne (sagsbehandling, politikudvikling, byplanlægning m.fl.), og formålet med processerne kan være alt lige fra legitimering af politikker gennem høring af borgerne til konkret aktiv inddragelse i formulering af politikker, deltagelse i beslutningsprocesser samt gennemførelse af opgaver, som det offentlige har ansvaret for.

En metode, som man arbejder med i mange kommuner, er at gennemføre *'borgerdialog-møder'*, der tager sigte på, at borgerne deltager - og i nogle tilfælde bidrager aktivt - i konkrete udviklingsprocesser eller projekter. En anden metode, som de seneste år har bredt sig både internationalt og i Danmark, er de såkaldte *'borgerstyrede budgetter'*, der har til hensigt at give lokale borgere disponeringsret over en (som regel lille) del af budgettet til udvikling af et lokalområde, mod at de sikrer, at beslutninger om anvendelse af midlerne afgøres i en demokratisk beslutningsproces. Disse to metoder til borgerinddragelse undersøges i to cases, som er en del af forskningsprojektet om *'Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor'*. Begge metoder tager sigte på at *'invitere'* borgere til at tage aktiv del i og derved få indflydelse på (og ejerskab for) udviklingen af deres by- og lokalsamfund. Vi ser for det første på *'Dialogprojektet'* i Faxe Kommune, hvor borgerne inviteres til at gå i dialog om og tage aktiv del i udviklingen af en strategi for og iværksættelse af byudviklingsinitiativer. For det andet ser vi på, hvordan man arbejder med *'borgerstyret budgettering'* i Skibhuskvarteret i Odense Kommune.

Dialogprojektet i Faxe Kommune

Dialogprojektet i Faxe Kommune har til formål at styrke dialogen mellem borgerne, politikerne og kommunen og at skabe lokalt forankrede strategier for udviklingen af kommunens by- og landsbysamfund. Sammen med 17 andre kommuner blev Faxe Kommune i 2015 udvalgt til at være med i kampagnen *'På Forkant'*, der handlede om at få vendt udviklingen i landdistrikterne gennem langsigtede strategiplaner. Kampagnen blev udviklet i et partnerskab mellem Kommunernes Landsforening, Naturstyrelsen, Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter samt Realdania, og havde til hensigt at bidrage til *'et realistisk syn på yderområderne og sætte fokus på en positiv omstilling og udvikling i de kommuner, der oplever et faldende befolkningstal og en skæv demografi'*. Faxe Kommune så projektmidlerne som et muligt grundlag for at *'udvikle dialogen med borgerne i retning af en løbende samtale om de eksisterende udfordringer, værdier og muligheder'*, der er i kommunens lokalområder.

Dialogprojektet påbegyndte således med midler fra kampagnen *'På Forkant'* i 2015, og som

det første skridt lancerede Faxe Kommune en række borgerdialogmøder med hensigten at styrke dialogen og borgerinddragelsen og at få skabt konkrete, lokalt forankrede planer for en udvikling af lokalområdet i kommunens byer og landsbyer. De første dialogmøder blev afholdt i efteråret 2015, hvor alle borgere i Faxe Kommune var inviteret til dialog om udviklingen af lokalområderne. Man inviterede til otte dialogmøder: Ét møde i syv forskellige bysamfund samt ét møde, hvor landsbyerne og landområderne i Faxe Kommune var i fokus. I forlængelse af dialogmøderne er der blevet afholdt en række mindre dialogmøder (arbejdsgruppemøder), hvor de borgere, der på de store borgerdialogmøder udviste interesse for at deltage, har deltaget i udviklingen af en strategi sammen med den kommunale forvaltnings medarbejdere og eksterne konsulenter, som faciliterede processen.

Udviklingsstrategierne skal udstikke den overordnede retning for udviklingen af bysamfund og fungere som et konkret værktøj, som borgerne og den kommunale forvaltning kan bruge i det videre arbejde med at virkeliggøre idéerne. Udviklingsstrategierne indeholder en beskrivelse af dialogprojektet og af byernes profil, en analyse af potentialer og udfordringer samt en vision. Endelig indeholder strategierne en række fokusområder og beskrivelser af konkrete projektidéer og forslag, som er formuleret på baggrund af borgernes input på disse møder.

Møderækken med de store borgerdialogmøder blev gentaget i efteråret 2016, hvor hver af de otte udviklingsstrategier blev præsenteret. Intentionen er, at disse dialogmøder skal udgøre en fast del af borgerinddragelsen i Faxe Kommune fremover - ikke alene med hensigten om at styrke en fortsat dialog mellem borgere, politikere og embedsmænd, men derudover er det planen, at der med afsæt i dialogen på møderne iværksættes og gennemføres byudviklingsinitiativer, som borgerne bliver aktive tovholdere for og får ejerskab til - med sigte på en positiv udvikling af de enkelte byer, landsbyer og lokalområder.

Skibshusprojektet i Odense Kommune

I Odense Kommune arbejdes der ligeledes med at øge og styrke lokale initiativer og stærke naboskaber i lokalområdet - dette sker bl.a. i form af borgerstyret budgettering i Skibhuskvarteret. Borgerstyret budgettering i Odense Kommune hører under projektet 'Borgerne Bestemmer', som årligt bevilger fem lokalområder hver 200.000 kr. til en lokalt forankret udvikling. Formålet med forsøgene med borgerstyret budgettering er at fremme aktivt medborgerskab, styrke fællesskabet i lokalområdet og øge den demokratiske forståelse og deltagelse (Odense Kommune, 2016), og pengene dertil bevilliges fra Odense Kommunes 'Forstadspulje'. Oprindeligt var forsøgene forankrede i 'Velfærdseksperimentariet' i Bolbro og Dalum. I 2017 er puljen udvidet således, at fem lokalområder udenfor bymidten har fået en bevilling på hver 200.000 kr. til borgerstyret budgettering, og projektet går nu under navnet 'Borgerne Bestemmer'. Til forskel fra tidligere år, hvor lokalområderne blev udpeget, skulle områderne i 2017 søge om at blive en del af forsøget med borgerstyret budgettering.

Til forskel fra Bolbro og Dalum var det lokale borgere fra Skibhuskvarteret, som i 2016 selv tog kontakt til Odense Kommune for at blive en del af forsøgene med borgerstyret budgettering. I forbindelse med denne proces blev foreningen Skibhusforum dannet. I april 2016 afholdt foreningen en meget velbesøgt stiftende generalforsamling med efterfølgende oplæg om processerne i borgerstyret budgettering. Skibhusforum administrerer de bevilligede bud-

Foto: Michael Fehsenfeld

getter og er ansvarlig for processen i forbindelse med afstemningerne.

Borgerstyret budgettering blev oprindelig udviklet i 1990'erne i Port Alegre i Brasilien. Hensigten var, at fattige byer og lokalområder skulle have indflydelse på by- og lokalområdedeudvikling og derved få mere ejerskab og demokratisk indflydelse i forhold til det lokale nærmiljø. Siden har metoden bredt sig til tusindvis af byer verden over, blandt andet med støtte fra Verdensbanken og FN (Baiocchi, 2014). Også i Danmark har flere kommuner taget metoden til sig med Kolding og Odense som nogle af de første (Fæster & Andersen, 2015), og man søger derved at styrke borgerinddragelse ved at lægge større eller mindre budgetter ud til lokalområderne. Princippet i metoden er, at borgerne selv skal administrere og prioritere et beløb, og at der skal være en demokratisk beslutningsproces omkring anvendelsen af pengene. Det er væsentligt, at processen og reglerne for afstemning tilrettelægges og besluttet lokalt.

Deltagerstyrede budgetter har som nævnt ovenfor fået stor udbredelse i det meste af Verden. Der er imidlertid stor forskel på den sociale, økonomiske og kulturelle kontekst, hvori metoden er afprøvet – lige fra meget fattige slumkvarterer i Brasilien, over udsatte boligområder i England til velfungerende lokalområder i Danmark. Dertil kommer store variationer i den måde, projekterne er søgt gennemført på. Det er iflg. litteraturen vigtigt, at processen tilrettelægges med hensyntagen til den lokale kontekst, hvori projektet gennemføres, med særligt fokus på, hvorvidt borgerstyret budgettering har en empowerment-øgende effekt (Baiocchi & Ganuza, 2014). Den direkte overførsel af metoden fra fattige områder i Brasi-

lien, hvortil metoden oprindeligt blev udviklet, til boligområder i Europa medfører således udfordringer i forhold til det demokratiske potentiale i borgerstyret budgettering (Sintomer, Herzberg & Röcke, 2008).

Formål og forskningsspørgsmål

Undersøgelsens formål er at belyse, hvordan disse forskellige typer af samarbejde mellem kommunale myndigheder og borgerne med fokus på byudvikling og planlægning tager sig ud i praksis. Derudover er målet at blive klogere på, hvordan såvel de kommunale medarbejdere i forvaltningen som de deltagende borgere hver især oplever og vurderer dette samarbejde. Formålet med undersøgelsen er endvidere at generere viden om, hvordan det aktive medborgerskab og inddragelsen af borgerne udvikler sig, dels når kommunen er aktivt opsøgende, og dels når initiativet kommer fra borgerne. Hvad oplever borgere, frivillige og foreninger som betydningsfuldt i deres samspil med henholdsvis Odense Kommune og Faxe Kommune i forhold til udvikling og realisering af deres ideer i de respektive lokalområder? Hvilke problematikker oplever henholdsvis borgerne og de frivillige og kommunens medarbejdere som særligt fremtrædende i samarbejdet om det aktive medborgerskab? Hvilke ønsker er der til kommunen for at fremme engagement, initiativ og fællesskaber lokalt? Hvad anser de kommunale medarbejdere som god praksis i forbindelse med borgerinddragelse?

De gennemgående temaer, som vi sætter fokus på i analysen af disse to cases i Odense Kommune og i Faxe Kommune, handler om *balancen* mellem på den ene side den grad af *indflydelse* og *ejerskab*, som borgerne oplever, at de får, og graden af kommunens *styring* af byudviklingsprojekterne på den anden side. Hertil knytter sig en række videre forskningsspørgsmål, der handler om *den demokratiske dimension* og betydningen af at inddrage borgere i byudviklingsprojekter i forskellige sammenhænge, som vil blive nærmere beskrevet i det følgende.

De forskningsspørgsmål, som analysen vil se nærmere på - på tværs af de to case-undersøgelser - er:

1. Hvordan bidrager borgerinddragelse – i de to cases - til udfoldelse af den demokratiske indflydelse på udvikling af lokalområder.
 - a. På hvilke måder adskiller de to typer af samarbejder med borgere eller frivillige sig i forhold til kommunal organisering og styring af indsatserne?
 - b. I hvilket omfang resulterer metoderne i lokalt forankrede initiativer (fx i form af nedsættelse af borgergrupper, der tager initiativer til eller indgår samarbejde med kommunen om konkrete udviklingsprojekter), og hvordan foregår det fortsatte samarbejde med kommunen herom?
2. Hvordan opfatter de forskellige aktører processen (fx i forhold til mål og midler, demokratisk legitimitet samt på hvilke områder, borgere skal have indflydelse)?
 - a. Hvordan oplever de kommunale medarbejdere den dialog, der foregår med borgerne på møderne og det efterfølgende samarbejde om udviklingsstrategierne?
 - b. Hvordan oplever borgerne dialogmøderne og det efterfølgende samarbejde med de kommunale medarbejdere og politikere på møderne?

- c. I hvilken grad oplever borgerne, at de har indflydelse på og føler ejerskab i forhold til den lokale udvikling?
 - d. Hvad opleves af de respektive parter som betydningsfuldt og/eller problematisk i samspillet mellem kommunen og civilsamfundet?
3. Kan man gennemføre 'bottom-up' initiativer 'top-down'- og hvad kræver det?
- a. Hvilken rolle spiller det, hvem det er, der tager initiativet til de konkrete samarbejder?
 - b. Hvordan vokser det aktive medborgerskab, dels når kommunen er aktivt opsøgende, og dels når initiativerne fra start er mere lokalt forankrede?

Data og metode

De metoder, der tages i anvendelse, er først og fremmest etnografisk inspireret kvalitative metoder i form af interviews samt deltagende observation. Undersøgelsen gennemføres ved en samlet analyse, der bygger på følgende kilder:

- Interviews med de kommunale fagprofessionelle i de to kommuner med ansvar for dialogprojektet og borgerstyret budgettering ('Borgerne Bestemmer') samt evt. eksterne konsulenter.
- Interviews med udvalgte borgere eller borgergrupper, der har deltaget i de borgerinddragende processer, enten i konkrete arbejdsgrupper eller i offentlige møder.
- Deltagelse i relevante møder (dialogmøder, aktivitetsgruppemøder mv.).
- Relevante dokumenter i form af mødeindkaldelser på kommunernes hjemmeside, møde-oplæg og -referater fra eksterne og kommunale konsulenter, samt udviklingsstrategier, informationsmateriale, 'proces-manualer' etc.

De kvalitative interview, der har en varighed på én til to timer, er lydoptaget, og de vil efterfølgende blive transskriberet. Interviewpersonernes identitet er anonymiseret.

Litteratur

Agger, Annika, Tortzen, Anne (2015). *Forskningsreview om samskabelse*. Odense: University College Lillebælt.

Agger, Annika (2015); Hvilke potentialer og udfordringer er der ved tidlig inddragelse af borgere i samproduktion af styring? *Politica*, 47 (2), 185-201.

Agger, Annika, Hoffmann, Birgitte (2008). *Borgerne på banen. Håndbog til borgerdeltagelse i lokal byudvikling*. Velfærdsministeriet.

Baiocchi, Gianpaolo (2014). Participatory Budgetting: As if Emancipation mattered. *Politics & Society*, 42 (1), 29-50. Sage Publications.

Fæster, Monika; Lundgaard Andersen, Linda (2015). *Evalueringsrapport 2015 – Et spørgsmål om netværksdannelse og deltagelse i et forandringsperspektiv*. Center for Socialt Entreprenørskab, Roskilde Universitet.

Hansen, K. M.; Borgerinddragelse (2010). *Et studie af borgerinddragelsen i regioner og kommuner*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Sintomer, Y. Herzberg, C. Röcke, A. (2008). Participatory budgetting in Europe: Potentials and challenges. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32 (1), 164-178.

Thuesen, Annette Aagaard, Ditlevsen, Suzanne Eben (2015). *Lokale Udviklingsplaner for Landdistrikterne - eksempler fra to kommuner*. Center for Landdistriktsforskning og Land-LabDK. Syddansk Universitet.

Tortzen, Anne (2008). *Borgerinddragelse. Demokrati i Øjenhøjde*. Jurist og økonomforbundets Forlag.

Odense Kommune (2016). *Evalueringsrapport for borgerstyret budgettering 2016, Bolbro og Skibhus*, Center for Civilsamfund.

Odense kommune (2014): *Fælles om Odense. Civilsamfundsstrategi*. Center for Civilsamfund. Web: <http://subsites.odense.dk/subsites4/fio/topmenu/center%20for%20civilsamfund/~media/SUBSITES%20OG%20WEBLIGHT/SUBSITES/fio/Filles%20om%20Odense%20-%20Civilsamfundsstrategi.ashx>

Hjemmesider med borgerinddragelsespolitikker, medborgerskabspolitikker, frivillighedspolitikker og civilsamfundsstrategier

Borgerinddragelsespolitikker

Albertslund Kommune

<http://albertslund.dk/media/147891/Politik-for-borgerinddragelse.pdf>

Århus

<https://www.aarhus.dk/~media/Dokumenter/Teknik-og-Miljoe/Ledelsessekretariatet/Modellen-for-borgerinddragelse/Aarhusmodel-for-borgerinddragelse.pdf>

Sønderborg Kommune

<http://sonderborgkommune.dk/sites/all/files/Forvaltninger/Intern%20Stab/Kommunikation/Dokumenter/Borgerinddragelsespolitik.pdf>

Nyborg Kommune

<http://ipaper.ipapercms.dk/NyborgKommune/Hjemmesiden/Politik/Politikker/SAM-MENomNyborgKommuneStrategiforborgerinddragelse20142017/>

Haderslev Kommune

https://www.haderslev.dk/files/UserDir/Documents/Politik%20og%20dialog/politik_for_medborgerskab_pdfa.pdf

Syddjurs Kommune

<https://www.syddjurs.dk/sites/default/files/PDF/borgerinddragelse.pdf>

(FAXE) - ikke gældende

Medborgerskabspolitikker

Århus Kommune

<https://www.aarhus.dk/~media/eDoc/2/3/0/2306122-3581323-1-pdf.pdf>

Helsingør

http://www.helsingor.dk/media/7790204/vores_vej_-_medborgerskabspolitik.pdf

Næstved

<http://www.naestved.dk/Kommunen/Politikker/Medborgerskabspolitk.aspx>

Civilsamfundsstrategier

Odense Kommune

https://issuu.com/clausingrafisk/docs/civilsamfundsstrategi_folder?e=9155693/8457603

Syddjurs Kommune

<https://www.syddjurs.dk/sites/default/files/PDF/Civilsamfundsstrategi%20for%20Syddjurs%20Kommune.pdf>

Frivillighedspolitikker

Faxe Kommune

<http://www.faxekommune.dk/sites/default/files/Frivillighedspolitik%20pdf.pdf>

Holstebro

<https://www.holstebro.dk/Frivillighedspolitik-2311.aspx>

Næstved

http://www.naestved.dk/Kommunen/Politikker/Frivillighedspolitik.aspx#h2_1

Sønderborg

<http://ipaper.ipapercms.dk/SnderborgKommune/ErhvervBeskftigelseogSundhed/Sundhedscentret/Frivillighedspolitikken/>

Inddragelse af civilsamfundet i kommunale idræts- og kulturfaciliteter

Evald Bundgård Iversen

Baggrund og kontekst

Den stærkeste og mest betydningsfulde samspilsform mellem kommunerne og civilsamfundet går ud på, at kommunerne stiller lokaler og andre faciliteter til rådighed, helt overvejende uden at skulle betale derfor, som foreninger og andre frivillige grupper så kan benytte til de aktiviteter og mål, de arbejder for - uden indblanding fra kommunen. Denne kommunale støtte til foreningslivet sker enten ved at give foreninger adgang til kommunale faciliteter eller ved at betale hovedparten af udgiften til selvejende eller foreningsejede faciliteter.

Udgifter til drift og udvikling af idræts- og kulturfaciliteter udgør en meget stor del af kommunernes investeringer på idræts- og kulturområdet. Traditionelt har mange af disse faciliteter været den væsentligste ramme om civilsamfundsorganisationers aktiviteter, hvorfor kommunens investeringer og udgifter til området har stor betydning for civilsamfundets muligheder for at udfolde sig lokalt. Opmærksomheden på, hvordan kommuner kan organisere, styre og lede på området synes at være stigende. En række kommuner har fået foretaget analyser, og aktuelt er der et større forskningsprojekt i gang på Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet med deltagelse af 50 kommuner, der ser nærmere på organisering, styring og ledelse af idrætsanlæg.

Ud over en generel øget interesse for, hvordan idræts- og kulturfaciliteter kan driftes og udvikles, er der også en øget opmærksomhed på at inddrage civilsamfundet i driften og udviklingen af kommunale faciliteter inden for kultur og fritid. Nogle steder skyldes sådanne initiativer skrumpende kommunale budgetter, mens det andre steder er drevet af et ønske om at sætte fysiske rammer for civilsamfundet og borgerne i spil på nye måder.

Dette casestudie tager afsæt i to initiativer i Faaborg-Midtfyn Kommune, hvor man på to forskellige måder arbejder på at stille en facilitet til rådighed for civilsamfundet. Dette sker på en ny måde, idet der i Faaborg-Midtfyn Kommune er tradition for, at de fysiske rammer for idræt og kulturaktiviteter skabes på initiativ fra foreningslivet og lokalsamfundene med efterfølgende opbakning og støtte fra kommunen. I dette tilfælde er det i højere grad kommunen, der er initiativtager, og som inviterer civilsamfundet til et samarbejde om udviklingen og anvendelsen af faciliteterne. Ideen med begge projekter, der ses nærmere på, er at invitere borgerne til at engagere sig i at udvikle og vedligeholde faciliteterne.

Formål

Det overordnede formål med dette case studie er således at se nærmere på, hvilken betydningen den kommunale organisering af at tilbyde idræts- og kulturfaciliteter til borgerne har for civilsamfundets og brugernes engagement i projektet.

Casestudierne af Pipstorn Skov og Polymeren skal således undersøge mulighederne for og betydningen af et tættere samarbejde mellem kommune og civilsamfund om udviklingen og benyttelsen af faciliteter til idræt og kulturfaciliteter. Kan der findes en frugtbar samar-

bejdsform, som befinder sig mellem den rene foreningsejede/selvejede facilitet og den rene kommunale facilitet?

Nye faciliteter med fokus på brugerinddragelse

I Faaborg-Midtfyn Kommune har det ofte været foreningerne, der har formuleret et ønske om idrætsfaciliteter. Enten ved at søge om adgang til kommunale faciliteter, etableret til andre formål, eller ved at etablere egne faciliteter. Kommunen har imidlertid også en fritids- og kulturstrategi, der har som en målsætning at skabe nye måder at tilbyde faciliteter til borgerne på.

Her undersøges to af de mest markante eksempler på nye former for faciliteter med en tiltænkt borgerinddragelse, men hvor udgangspunktet for de to projekter er meget forskellige.

Pipstorn Skov – Opstart af brugerdreven skov

En lokal skovejager henvendte sig til kommunen med en ide om at indgå en aftale med kommunen om en øget adgang til den private skov Pipstorn Skov. I samarbejde blev der udviklet en projektbeskrivelse, hvor fokus var på, at Pipstorn Skov skulle udvikles til en brugerdrevet skov.

På baggrund af støtte fra fonde og puljer samt en kommunal investering blev projektet udviklet, og en tiårig brugsaftale med ejeren af skoven blev indgået, så offentligheden har udvidet adgang til skoven. Den udvidede adgang betyder, at en række rekreative muligheder åbnes i forbindelse med anlæg af stier, MTB-spor, støttefaciliteter (toilet, bålhygge mv) samt en øget dialog om, hvornår det er muligt at kombinere skovdriften med andre aktiviteter.

Abent hus i Pipstorn

Ud over en udvidet adgang til skoven for offentligheden var det også ideen, at der skulle nedsættes en brugergruppe. Denne brugergruppe skulle dels være et forum for alle skovens brugere, men skulle også være ansvarlig for skovens vedligehold og indtjening. Ambitionen var, at projektet med tiden skulle blive selvbærende, således at projektet efter den tiårige forsøgsperiode ikke ville koste kommunen noget.

I den indledende fase har en kommunal tovholder været ansat til at initiere og organisere arbejdet med brugerne (og herunder at stå for at indkalde og facilitere samarbejdet i brugergruppen) samt sørge for at etablere diverse støttefaciliteter. Det er planen for projektet, at den kommunale tovholders opgaver skal reduceres, og at der på sigt skal udvikles en brugerdreven skov, hvor brugergruppen i højere og højere grad vil være ansvarlig for skovens udvikling og drift.

Denne del af casestudiet går ud på at belyse, for det første, hvilke bevæggrunde aktørerne omkring skoven har for at etablere samarbejdet. For det andet hvilke muligheder og begrænsninger aktørerne ser i samarbejdet. Endelig skal analysen belyse, hvordan aktørerne ser på mulighederne for at etablere en langsigtet løsning i forhold til brugerråd eller lignende i Pips-torn Skov. Brugere skal på sigt bidrage til eller stå for den udgift, som kommunen de første ti år har til at leje skoven og stille den til rådighed for brugerne.

Polymeren – nedlagt fabrik overtages af brugerne

Polymeren er en større nedlagt gummifabrik beliggende i en forstad til Odense, Årslev, som kommunen overtog i sommeren 2015. Planen for hvordan Polymeren kan bruges, blev allerede grundlagt ved et stort og velbesøgt borgermøde og fremtidsworkshop i maj 2014. Meningen var, at Polymeren skulle indtages af borgerne, og de skulle skabe et helt nyt byrum, samlingssted og mekka for aktiviteter. Alle skulle være velkomne, og det skulle ikke koste noget at bruge stedet.

Der er etableret en styregruppe for Polymeren, som har en meget åben konstruktion – kommunens projektleder faciliterer gruppen, men alle, der har lyst til at deltage i styregruppens møder, kan gøre det. Styregruppen er det samlede forum, der drøfter de forskellige initiativer, der sættes i gang i og omkring Polymeren. Det vil sige, at det er styregruppen, der er den drivende kraft, og den kommunale tovholder skal primært reagere på de initiativer, som styregruppen ønsker igangsat.

Denne del af casestudiet går ud på at belyse, for det første, hvilke bevæggrunde aktørerne omkring Polymeren har for at etablere nye aktiviteter? For det andet hvilke muligheder og begrænsninger aktørerne ser i samarbejdet med kommunen og udviklingen af stedet. Endelig skal analysen belyse, hvordan aktørerne ser på mulighederne for at etablere en langsigtet løsning i forhold til den nuværende 'løse/frie' konstruktion af styregruppen for Polymeren.

Metode

Det empiriske grundlag for analysen er primært interviews med kommunalt ansatte, deltagelse i brugergrupperne samt interviews med foreninger og grupper, der benytter de to faciliteter.

Afrunding

Samlet skal studierne af Polymeren og Pipstorn Skov tjene som inspiration til, om og hvordan private aktører kan indgå i et samspil med hhv. kommune og civilsamfund samt de potentialer og barrierer, der måtte være i forbindelse med sådanne samarbejder. Herunder betydningen af om der er betaling involveret i brugen af faciliteterne. Endvidere skal dette case belyse, hvilken betydning sådanne kommunalt initierede fysiske rammer har for civilsamfundet og udviklingen deraf.

Tilgangen til samarbejdet med borgerne/brugerne er meget forskellige i de to cases. I Pipstorn Skov har den kommunale tovholder påtaget sig rollen som koordinator mellem de forskellige interessenter. Det vil sige, at den kommunale tovholder er ansvarlig for at løbe en række af initiativerne i gang, mens brugerne reagerer på handlinger taget af den kommunale tovholder.

I Polymeren har man valgt en anden tilgang. Her er det i høj grad den kommunale tovholder, der reagerer på ønsker fra brugerne og faciliterer brugernes ønsker i det omfang, det er muligt. Det vil sige, at der kun sker noget i Polymeren, hvis der er lokale frivillige, der tager et konkret ansvar for at udføre den pågældende aktivitet. I Pipstorn er det i højere grad den kommunale koordinator, der hele tiden skal 'overbevise' de frivillige om at være en del af projektet med den brugerdrevne skov.

Kommunalt organiseret frivilligt arbejde

Lise Specht Petersen, Klaus Levinsen, Michael Fehsenfeld og Bjarne Ibsen

Baggrund og kontekst

Kommunernes interesse i samarbejde med den frivillige sektor har gennem de senere år forandret sig på flere områder. Hvor der tidligere primært var fokus på at understøtte foreninger og frivilligt arbejde deri, tilstræber kommunerne i dag en mere aktiv kommunal involvering og samarbejde om opgaver og aktiviteter (Ibsen & Levinsen, 2017: 6). Det betyder for det første, at kommunerne søger at udvide omfanget af - og områderne for - frivilligt arbejde samt at integrere noget af den frivillige indsats i de kommunale institutioners opgaver og aktiviteter. For det andet betyder det, at kommunerne på nogle områder selv søger at rekruttere og organisere de frivillige i kommunalt regi - fx til lektiehjælp i folkeskolen, sociale aktiviteter på ældrecentre og kostvejledning til overvægtige. Ifølge flere undersøgelser er tendensen med kommunalt organiserede frivillige stigende. 'Frivilligrapport 2014' fra Center for Frivilligt socialt arbejde (2014) viser fx, at antallet af kommuner, som svarer, at de inddrager 'egne' frivillige i kommunale aktiviteter, er steget fra 41 % i 2010 til 72 % i 2014 (se tabel 2 nedenfor).

Tabel 2: Kommunens inddragelse af egne frivillige i kommunale aktiviteter

	2010 Procent	2012 Procent	2014 Procent
Ja, løbende	29	38	49
Ja, men kun af begrænset omfang	12	19	23
Nej	41	14	12
Ved ikke	17	29	17
Total	100	100	100

Tabel gengivet fra 'Frivilligrapport 2014', Center for Frivilligt socialt arbejde.

Det skal dog nævnes, at den stigende tendens overvejende rapporteres af kommunerne selv og ikke afspejles i undersøgelser af frivilligt arbejde på individniveau. Den seneste større undersøgelse af danskernes frivillige indsats viser således, at den samlede andel af frivillige, som arbejder frivilligt i en offentlig institution, i perioden mellem 2004 og 2012 lå meget stabilt på henholdsvis 17 % og 18 %. Sundhedsområdet er dog en undtagelse, idet hele 56 % af de frivillige her udførte det frivillige arbejde for en kommunal institution i 2012 (Fridberg, T., Henriksen, L.S., 2014).

Selvom størstedelen af det frivillige arbejde, og samarbejdet mellem kommunale institutioner og frivillige, stadigvæk foregår i regi af frivillige organiseret i foreninger, er der altså tendenser til, at kommuner i stigende grad har fokus på 'egne' frivillige og selv ønsker at rekruttere og organisere frivillige. I en undersøgelse af 'Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige' fremgår det, at hver tredje institution, som har et samarbejde, bl.a. samarbejder med 'frivillige uden en foreningstilknytning' (Ibsen, B., Levinsen, K., 2017).

I samspillet mellem kommuner og de kommunalt organiserede frivillige er der dog flere udfordringer. De kommunale ledere oplever generelt, at samarbejdet mellem kommunale institutioner og frivillige udfordres af manglende resurser og tid til at understøtte og prioritere samarbejdet, og det gælder også samarbejdet med kommunalt organiserede frivillige. En leder udtrykker det på denne måde i rapporten: *'Vores egne frivillige skal der til tider afsættes lidt mere tid til'*. (ibid. s. 44).

De frivillige landsorganisationer har været kritiske overfor kommunernes organisering af frivillige, fordi de mener, at en kommunal organisering af de frivillige kan gå ud over værdierne i det frivillige arbejde og de frivilliges autonomi (Altinget, 2014), at der er fare for, at de frivillige organisationers store viden og erfaring med at drive frivilligt arbejde går tabt, at den enkelte frivillige kan komme til at stå alene i konfliktsituationer (Altinget, 2017), samt at mange kommuner mangler kompetencer og ressourcer til at fastholde de frivillige (K1, 2017).

Præsentation af de tre kommune-cases og datagrundlag

I fire af de cases, som indgår i undersøgelsen af 'Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor', er det kommunen eller en kommunal institution, som selv rekrutterer og organiserer de frivillige, dvs. hvor planlægning, koordinering og drift foregår i kommunalt regi. Som nævnt indebærer denne form for samspil mellem kommunerne og de frivillige særskilte udfordringer og potentialer. Det er disse udfordringer og potentialer, undersøgelsen af disse cases har fokus på. De fire cases er 'Madguiderne' i Odense Kommune, 'Frivillige følgevenner' i Fåborg-Midtfyns Kommune, 'Frivillige mentorer' i Faxe Sociale Udviklingscenter i Faxe Kommune samt 'Frivillige på biblioteket' i Odense Kommune.

Madguiderne – Odense Kommune

Madguiderne er et forebyggende sundhedsprojekt, hvor frivillige tager ud til borgere i Odense Kommune og tilbyder vejledning og hjælp til livsstilsændringer. Der er pt. (2017) ca. 20 madguider, som forestår forløbene, hvor private borgere får vejledning gennem ca. 4 timers vejledning i private hjem. Borgerne henvises til projektet gennem læge, sagsbehandler eller sundhedsplejerske, eller søger selv om at få tilknyttet en madguide. De frivillige madguider deltager i et uddannelsesforløb, som strækker sig over seks uger, og modtager sparring fra en kommunal koordinator.

Selvom Odense Kommune har en politik om ikke selv at etablere og organisere frivillige indsatser på områder, hvor det er muligt at engagere foreninger i de kommunale indsatser, er de frivillige madguider organiseret under Sundhedscenteret i Odense Kommune. Når sundhedscenteret alligevel har valgt selv at organisere de frivillige i 'Madguiderne', er det, ifølge eget udsagn, blandt andet på baggrund af erfaringer med, at det er svært at etablere bæredygtige samarbejder om frivillige indsatser med fx patientforeningerne. Sundhedscentrene arbejder meget med forebyggelse og sundhedsfremme, hvorimod patientforeningerne har fokus på diagnosticerede grupper. Ofte er patientforeningerne heller ikke stærkt repræsenterede på kommunalt plan, men har fokus på landsdækkende og politisk arbejde.

Madguiderne startede oprindeligt som et projekt finansieret gennem satspuljemidler, men er siden overgået til kommunale driftsmidler. Der opleves ikke problemer med at få tilgang af frivillige, men projektet har dog, efter eget udsagn, ikke været god nok til at finde en fast

forankring i Odense Kommune. Samtidig oplever projektet, at henvendelser i stigende grad vedrører borgere med alvorlige sociale problematikker, som ligger udenfor de frivilliges faglige kompetencer. Der er et ønske fra projektledelsen om samarbejde med en frivilligorganisation, som kan stå for at matche frivillige og borgere, mens kommunen fortsat vil stå for uddannelsen af madguider. Det har dog endnu ikke været muligt at få en sådan aftale i stand.

Frivillige følgevenner i Fåborg-Midtfyn Kommune

I Faaborg-Midtfyn Kommune har man erfaring med inddragelse af frivillige i 'Følgeskabsprojektet', som koordineres af Det mobile sundhedscenter i Ringe. Dette projekt sigter mod at formidle og tilbyde borgere, som har været ramt af psykisk sygdom, en frivillig følgeven. Målet er, at de frivillige gennem aktiviteter og socialt samvær bidrager til at forbedre hverdagen og tilværelsen for borgere med sindslidelser.

I Faaborg-Midtfyn Kommunes følgeskabsprojekt tilbydes og afklares de psykisk syges behov og ønsker til en følgeskabsordning. Det mobile sundhedscenters projektmedarbejdere og sindsmedarbejdere står herefter for rekruttering og matchning af potentielle frivillige resourcepersoner. Det mobile sundhedscenter spiller således en central rolle for rekruttering af frivillige og etablering af kontakten med sindslidende borgere. Kommunen samarbejder dog også løbende med foreningerne 'SIND – Landsforeningen for psykisk sundhed' og 'Bedre psykiatri' og arrangerer møder for de frivillige, hvor forskellige emner med relation til det frivillige arbejde tages op.

Frivillige mentorer i Faxe Sociale Udviklingscenter i Faxe Kommune

I Faxe Sociale Udviklingscenter (FSU) blev der i 2014 oprettet et frivilligt mentorkorps med 10 frivillige mentorer tilknyttet. FSU er en del af Center for Familie, Social og Beskæftigelse i Faxe Kommune, der tilbyder forløb inden for beskæftigelse, uddannelse, dagaktiviteter, væresteder, mentorstøtte og ledsagelse for mennesker med særlige behov og udsatte grupper.

Mange af de borgere, der er tilknyttet FSU, er udsatte borgere uden eller med et meget begrænset netværk. Det overordnede formål med at etablere et frivilligt mentorkorps sideløbende med den professionelle mentorindsats i Faxe Sociale Udviklingscenter (FSU), var at tilbyde denne målgruppe i FSU ekstra støtte i form af en stabil voksenkontakt i deres liv. De frivillige mentorer skal således fungere som et supplement til den professionelle støtte for målgruppen af borgere med svære sociale problemstillinger, der er tilknyttet FSU. De frivillige mentorer kan hjælpe borgerne (mentees) med mange forskellige ting, som kan støtte dem i deres arbejde med de problemer og udfordringer, som gør det vanskeligt for dem at nå deres mål om at komme i uddannelse eller beskæftigelse.

FSUs rolle er at være understøttende i forhold til at videreformidle en længerevarende kontakt og netværksfunktion mellem de frivillige mentorer og borgerne, som rækker ud af det kommunale regi til en ellers isoleret målgruppe. For at sikre 'det rette match' mellem de enkelte frivillige mentorer og borgerne, 'screener' kommunen de frivillige med sigte på, at mentor og mentee kan få det bedste ud af denne én til én relation i samværet mellem de to. FSU giver desuden løbende sparring i de frivillige mentorforløb, idet frivillighedskoordinatoren i FSU afholder netværksmøder for og er med jævne mellemrum i dialog med de frivillige mentorer.

Frivillige på biblioteket

Odense Central Bibliotek har mange gode eksempler på samarbejde med frivillige. Både på hovedbiblioteket, men også på de forskellige biblioteksfilialer rundt i byen. Dette omfatter bl.a. sprogtræning, lektiecafeer, it-vejledning, vejledning i selvbetjening samt afholdelse af den årlige Harry Potter Festival. Ligeledes er frivillige involveret i projektet 'Lektier online', hvor blandt andet studerende og medarbejdere fra KMD tilbyder frivillig online lektiehjælp til folkeskoleelever på 6. til 10. klassetrin.

Af flere grunde er det interessant at belyse samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor på dette område. For det første er der meget, som tyder på, at det frivillige arbejde vokser på det kulturelle område. Bl.a. i kraft af et voksende antal aktive ældre. Både i form af egentlige kulturforeninger og i form af frivillige indsatser på offentlige institutioner. Bl.a. har Odense Kommune udgivet en håndbog om samarbejdet med frivillige inden for kunst og kultur (Odense Kommune, 2017). For det andet sker der i disse år store ændringer i folkebibliotekernes opgaver og måde at fungere på, som i højere grad end den traditionelle bogudlånsfunktion muliggør et samarbejde med frivillige. For det tredje er det et område, hvor der fra centralt statsligt hold er udarbejdet anbefalinger for, hvordan man skal arbejde med frivillige (Kulturstyrelsen, 2013) på baggrund af en evaluering af samarbejdet på lokale biblioteker i Ikast-Brande Kommune og Billund Kommune. Dette er i Odense Kommune fulgt op af en lokal 'manual' for et sådant samarbejde. Spørgsmålet er hvor godt sådanne centralt udstukne retningslinjer fungerer?

Formål og problemstillinger

Det overordnede fokus for analyserne af disse fire cases er at se på, hvilken betydning det har, at de frivillige er organiseret i en kommunal institution. Formålet er at give indblik i og viden om, hvordan samspillet mellem de frivillige og de fagprofessionelle i kommunen er organiseret, hvordan samarbejdet finder sted, hvilke opgaver de frivillige varetager, samt hvilke udfordringer og potentialer denne form for samspil mellem kommune og frivillige indeholder. Mere specifikt har analysen fokus på tre forhold:

1. *Hvilken betydning har det, at de frivillige er organiseret i en kommunal institution fremfor en frivillig forening?*
 - a. Hvordan er indsatserne organiseret, og i hvilket omfang er inddragelsen og samarbejdet med de frivillige formaliseret?
 - b. Hvordan fastlægges grænserne mellem det kommunale ansvar (og de fagprofessionelles opgaver) og den frivillige indsats?
 - c. Hvad betyder den kommunale organisering for de frivilliges oplevelse af deres arbejde, og hvad betyder det for relationen mellem de frivillige og de kommunale medarbejdere, som står for uddannelse og koordinering af de frivillige?
2. *Hvordan oplever de kommunale aktører samspillet med de frivillige?*
 - a) Hvilke potentialer, udfordringer og eventuelle dilemmaer oplever de fagprofessionelle i forhold til deres samarbejde med de frivillige?
 - b) Hvordan oplever de kommunale medarbejdere deres egne forudsætninger for at

- skulle lede og organisere frivillige 'medarbejdere'?
- c) Hvordan sikrer kommunens ansatte 'det rette match' mellem de frivillige og borgerne?
3. *Hvordan oplever de frivillige aktører samspillet med kommunen?*
- a) Hvilke potentialer, udfordringer og eventuelle dilemmaer oplever de frivillige i forhold til deres samarbejde med de fagprofessionelle?
- b) Hvilke udfordringer oplever de frivillige i forhold til at arbejde med socialt udsatte borgere og deres samarbejde med kommunen herom?

Metoder

Undersøgelsens empiriske grundlag er materialer og dokumenter fra de kommunale institutioner, observationer på møder og uddannelsesforløb samt semistrukturerede kvalitative interview. De interviewede består af et bredt udvalg af frivillige, frivilligkoordinatorer, sekretariatsmedarbejdere samt kommunale fagprofessionelle, og interviewene har en varighed på mellem én og to timer. Interviewene optages på diktafon og transskriberes efterfølgende. Interviewpersonernes identitet er så vidt muligt anonymiseret.

Litteratur og web-referencer:

Altinget 2014: *Frivilligt Forum: Et sekretariat er ikke bare et sekretariat*. <http://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/frivilligt-forum-et-sekretariat-er-ikke-bare-et-sekretariat>

Altinget 2017: *Kommuner har sat jagten ind på frivillige - og går gerne uden om foreningslivet*. <http://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/kommuner-har-sat-jagten-ind-paa-frivillige-og-gaar-gerne-uden-om-foreningslivet>

Center for Frivilligt socialt arbejde (2014). *Den frivillige sociale indsats. Frivillighedsrapporten 2014*. Center for frivilligt socialt arbejde. Web: http://frivillighed.dk/sites/frivillighed.dk/files/media/documents/frivilligrapporter/den_frivillige_indsats_frivilligrapport_2014_web.pdf

Fridberg, T., Henriksen, L.S. (2014). *Udviklingen i det frivillige arbejde 2004-2012*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. København.

Ibsen, B., Levinsen, K. (2017) *Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige - Omfang, holdninger og udfordringer*. Movements, 2017:1. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Syddansk Universitet, Odense, DK.

KL. (2012) *Kommuner er vilde med frivillige*. Momentum – Kommunernes Landsforenings nyhedsbrev. <http://www.kl.dk/Momentum/momentum2012-11-3-id115189/>

Kulturstyrelsen (2013). *Frivillige på biblioteket – en manual*.

Odense Kommune (2017). *Samarbejde med frivillige indenfor kunst og kultur – en håndbog*.

Serien MOVEMENTS

Se de tidligere udgivelser i rapportserien på CISC's hjemmeside: www.sdu.dk/cisc

- 2017:3 Søren Andkjær og Astrid Hadberg: Sociale mødesteder i naturen. Kvalitative casestudier af udendørs steder for børn og unge.
- 2017:2 Klaus Levinsen og Bjarne Ibsen: Foreningers samarbejde med kommunale institutioner.
- 2017:1 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige - omfang, holdninger og udfordringer.
- 2016:4 Karsten Elmoose-Østerlund og Christian Røj Jørgensen: Undersøgelse af foreningsudvikling med 'DM i foreningsudvikling' som case.
- 2016:3 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Unge, foreninger og demokrati.
- 2016:2 Søren Andkjær, Jens Høyer-Kruse og Jan Arvidsen: Børn og unges hverdagsfriluftsliv.
- 2016:1 Jens Høyer-Kruse, Peter Forsberg, Christian Gjersing Nielsen og Casper Due Nielsen: Undersøgelse af idræt- og fritidsfaciliteter i Lejre Kommune.
- 2015:10 Signe Højbjerg Larsen, Lise Specht Petersen, Bjarne Ibsen og Ilir Hasani: Parkourfaciliteter i Danmark.
- 2015:9 Jens Høyer-Kruse, Trygve Laub Asserhøj og Casper Due Nielsen: Skoleelevers og voksne borgers deltagelse i idræts- og fritidsaktiviteter i Greve Kommune.
- 2015:8 Lise Specht Petersen og Bjarne Ibsen: Klubhusets betydning for idrætsforeningerne og deres medlemmer.
- 2015:7 Karsten Østerlund: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling' 2013-2014.
- 2015:6 Bjarne Ibsen, Karsten Østerlund og Hans-Peter Qvist: Foreningsdeltagelse og frivilligt arbejdes betydning for demokratisk deltagelse.
- 2015:5 Karsten Østerlund, Bjarne Ibsen, Anne Sofie Berg og Sandra Christiansen: Muligheder og barrierer for forankring af Projekt Fokus.
- 2015:4 Bjarne Ibsen, Heidi Trankjær Bøndergaard og Peter Mindegaard: Evaluering af Projekt Fritidspas i Fredericia Kommune.
- 2015:3 Lise Specht Petersen: Aktivitetsoaser i Rudersdal Kommune.
- 2015:2 Kirsten Kaya Roessler (red.): Arkitektur og Psykologi: Casestudier i sygehuse, arbejdspladser og byrum.
- 2015:1 Bjarne Ibsen, Maja Pilgaard, Jens Høyer-Kruse og Jan Toftegaard Støckel: Pigers idrætsdeltagelse: Hvorfor er der så mange piger, der ikke går til idræt?
- 2014:15 Kamilla Ryding og Ejgil Jespersen: At mestre livet med et synstab - kursus for nyblinde som led i en rehabiliteringsindsats.
- 2014:14 Peter Mindegaard og Søren Thorgaard Skou: Bedre Liv med Artrose – en folkesygdom med slagside: Patientuddannelse og træning til borgere i Hvidovre Kommune med artrose i knæ og hofter og kort eller ingen uddannelse.
- 2014:13 Peter Mindegaard: Sund i Hømarken.
- 2014:12 Karsten Østerlund: Social kapital i gymnastik og fitness: En undersøgelse for landsudvalget i DGI Gymnastik & Fitness.
- 2014:11 Ejgil Jespersen: Handicapforskning i idræt og bevægelse - Statusnotat om Center for Handicap og Bevægelsesfremme, August 2014.
- 2014:10 Jim Toft og Maja Ahler: Bevægelse, krop & sind: Idræt, sport og motion i socialpsykiatrien i Ringsted, Slagelse og Sorø Kommune.

- 2014:9 Karsten Østerlund, Kamilla Ryding og Ejgil Jespersen: Idræt, fritid og helbred for mennesker med funktionsnedsættelse.
- 2014:8 Jens Høyer-Kruse og Bjarne Ibsen: Undersøgelse af Farum Arena.
- 2014:7 Rikke Agnete Andersen: Stemmer i Idrætshuset.
- 2014:6 Karsten Østerlund: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling' 2012-2013.
- 2014:5 Jens Høyer-Kruse og Lau Tofft-Jørgensen: Undersøgelse af idrætfaciliteter i Skanderborg Kommune.
- 2014:4 Kurt Lüders: Sprækker i ADHD-diskursen.
- 2014:3 Peter Mindegaard og Bjarne Ibsen: Brugerundersøgelse af AquaPunkt-vandtræning.
- 2014:2 Bjarne Ibsen: 10 års forskning i bevægelser - CISC 2004-2014: Staturrapport for Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund - baggrund, undersøgelser og publikationer.
- 2014:1 Anna Staal: Unge, idræt og recovery: Evalueringsprojekt om idræt for sindslidende.
- 2013:12 Maja Ahler: Lars Legemester og HandiLeg.
- 2013:11 Bjarne Ibsen, Malene Thøgersen og Klaus Levinsen: Kontinuitet og forandring i foreningslivet: Analyser af foreningslivets udbredelse, sammensætning og karakteristika i 00'erne.
- 2013:10 Thomas Gjelstrup Bredahl: Slutevaluering af projektet "Sund Rekrut"
- 2013:9 Peter Mindegaard, Bjarne Ibsen, Anne-Merete Kissow og Jan Sau Johansen: Brugerundersøgelse af undervisning i varmtvandsbassin.
- 2013:8 Sigrid Alison Rytz, Lars Elbæk og Bjarne Ibsen: Matematik- og læsetræning i en fodboldklub: Evalueringsprojekt Helhed i B 1909.
- 2013:7 Jens Høyer-Kruse og Bjarne Ibsen: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling'
- 2013:6 Michael Fehsenfeld, Peter Mindegaard og Bjarne Ibsen: YOUR GAM3: Gadeidræt i udsatte boligområder.
- 2013:5 Jan Toftegaard Støckel: Fysisk aktivitet i skolefritidsordninger: En analyse af institutionsstrukturer og kulturer under forandring.
- 2013:4 Kurt Lüders og Ejgil Jespersen: Idrætsdeltagelse blandt unge voksne med sindslidelser.
- 2013:3 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: EN GOD OMVEJ – Bevægelse i lokalområdet: Samlet evaluering af otte kommunale anlægsprojekter til fremme af rekreativ fysisk aktivitet.
- 2013:2 Jan Toftegaard Støckel: Evalueringsprojekt Anbragte Børn i Bevægelse.
- 2013:1 Bjarne Ibsen, Malene Thøgersen og Lau Tofft-Jørgensen: Fritidsfaciliteterne i Fredensborg Kommune.
- 2012:17 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Naturparken Mellem Bakkedrag og Dalstrøg - Evalueringsprojekt af en omdannet græsmark ved boligbebyggelse i Sønderborg.
- 2012:16 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: En Voldsom Omvej - Evalueringsprojekt af en omdannet støjvold i Solrød.
- 2012:15 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Pixlpark - En Digital Legeplads - Evalueringsprojekt af en omdannet plads i en ny bydel i Roskilde.
- 2012:14 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Et bevægelseseksperimentarium - Evalueringsprojekt af en omdannet park ved Sundhedscentret i Nykøbing Sjælland.
- 2012:13 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Sidesporet - Evalueringsprojekt af en omdannet asfaltplads ved Nørre Aaby station.
- 2012:12 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Opfordring til udfordring - Evalueringsprojekt af omdannede restarealer i Kolding Bycentrum.

- 2012:11 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Byens Arena - Evaluering af en omdannet parkeringsplads ved boligbebyggelse i Høje Gladsaxe.
- 2012:10 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Dronningens Bastion - Evaluering af en omdannet bastion på et historisk voldanlæg i Fredericia.
- 2012:9 Thomas Skovgaard, Kurt Lüders, Jesper von Seelen, Mette Munk Jensen, Bjarne Ibsen, Casper Due Nielsen og Tobias Marling: Svømning i den danske folkeskole.
- 2012:8 Bjarne Ibsen, Venka Simovska og Henrik M. Larsen: Tilgængelighed til og deltagelse i idræt blandt børn og unge på Vesterbro: Evaluering af DGI-byens børne- og ungeprojekt Go-Active.
- 2012:7 Bjarne Ibsen ... et al.: Idrættens outsiders - Inklusion eller eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt: Evaluering af puljen til idræt for vanskeligt stillede børn og unge.
- 2012:6 Jan Arvidsen, Karen Dalgaard Pedersen og Søren Andkjær: Rum og rammer for Aktivt Udeliv: Et litteraturstudie om naturlige omgivers betydning for Aktivt Udeliv.
- 2012:5 Bjarne Ibsen: Human Resource Management for Volunteers in Sports Organisations in Europe.
- 2012:4 Charlotte Skau Pawlowski og Jens Troelsen: EN GOD OMVEJ - Bevægelse i lokalområdet: Kvalitativ analyse af den kommunale planlægnings- og implementeringsproces forbundet med projektet.
- 2012:3 Louise Kamuk Storm, Simon Madsen og Bjarne Ibsen: Evaluering af projekt Grib Chancen.
- 2012:2 Louise Bæk Nielsen og Bjarne Ibsen: Idrætsdeltagelse og idrætsfaciliteter i Vordingborg Kommune.
- 2012:1 Thomas Gjelstrup Bredahl: Slutevaluering af Greve Kommunes metodeudviklingsprojekt "MultiMinen" - For 6-8 årige børn med overvægt.
- 2011:6 Peter Lund Kristensen: Evaluering af 'Sunde vaner fra barnsben': Den kvantitative del - Vejle Kommune.
- 2011:5 Louise Kamuk Storm, Simon Madsen og Bjarne Ibsen: Evaluering af 'Bevæg dig sund og glad: Et projekt i Esbjerg Kommune for overvægtige børn og deres familier.
- 2011:4 Jan Toftegaard Stöckel: Evaluering vedrørende projekt Idrætszen.
- 2011:3 Bjarne Ibsen og Louise Bæk Nielsen: Idræt og idrætsfaciliteter på Bornholm.
- 2011:2 Jakob Haahr og Søren Andkjær (red.): Muligheder og begrænsninger for friluftsliv: Konferencerapport - artikler og abstracts.
- 2011:1 Ejgil Jespersen: Evaluering af Krop og Kontor forsøgsprojekter.
- 2010:7 Pernille Andreassen: Evaluering af 'Sunde vaner fra barnsben' - Vejle Kommune.
- 2010:6 Forskningsenheden for 'Bevægelse, Idræt og Samfund' (BIS): Forskningsprofil og udviklingsplaner for 2010-2014.
- 2010:5 Bjarne Ibsen, Anne Mette Walmar Hansen og Eva Vennekilde: Ændringer i kommunal idrætspolitik efter kommunalreformen.
- 2010:4 Karsten Østerlund: Gå i Gang: Slutevaluering.
- 2010:3 Lise Specht Petersen: Rum for idræt og leg på Vesterbro.
- 2010:2 Bjarne Ibsen og Carsten Hvid Larsen: Aktivitet eller idrætspolitisk arbejde? Frivilligt arbejde i DGI Vestsjælland og DGI Nordsjælland.
- 2010:1 Bjarne Ibsen, Jan Toftegaard Stöckel og Charlotte Klinker: Børn og fysisk aktivitet på Vesterbro.
- 2009:7 Lise Specht Petersen og Bjarne Ibsen: København – en by i bevægelse: evaluering af Københavns Kommunes motionsstrategi.
- 2009:6 Ole Lund: Evaluering af projekt 'Sund Cirkel'.
- 2009:5 Carsten Hvid Larsen og Bjarne Ibsen: Frivilligt arbejde i Gigtforeningen.

- 2009:4 Ole Lund: Sund indskoling – evaluering af sundhedsfremmende indsatser i SFO og indskoling i Frederikshavn Kommune.
- 2009:3 Kirsten Kaya Roessler: Gruppesamtaler som psykologisk behandling af kroniske smerter: erfaringer fra projektet ”Tilbage til arbejdet”.
- 2009:2 Lars Breum Christiansen og Jens Troelsen: Bevægelsesmuligheder i Kolding By 2008.
- 2009:1 Ole Lund: Rend og Hop – Vi si’r stop: et sundhedsprojekts bestræbelser på at skabe bedre betingelser for det sunde liv i Varde Kommune.
- 2008:10 Lars Breum Christiansen og Jens Troelsen: Bevægelsesmuligheder i Roskilde By.
- 2008:9 Per Jørgensen: Idrætspolitik i Gentofte Kommune gennem 100 år.
- 2008:8 Jens Høyer-Kruse, Malene Thøgersen, Jan Toftegaard Støckel og Bjarne Ibsen: Offentlige-frivillige partnerskaber omkring børn og fysisk aktivitet.
- 2008:7 Pernille Vibe Rasmussen: Foreninger og integration: Undersøgelse af foreningers vilkår for integrationsarbejde i Københavns Kommune.
- 2008:6 Thomas Gjelstrup Bredahl: Ekstern evaluering af Motion på Recept i Frederiksberg Kommune: September 2007.
- 2008:5 Thomas Gjelstrup Bredahl: Evaluering af Motion på Recept i Nordjylland 2007.
- 2008:4 Jens Troelsen, Kirsten Kaya Roessler, Gert Nielsen og Mette Toftager: De bolignære områders betydning for sundhed: hvordan indvirker bolignære områder på sundheden? – og hvordan kan udformningen gøres bedre?
- 2008:3 Ole Lund og Pernille Andreassen: Gå i gang: evalueringsrapport.
- 2008:2 Jan Toftegaard Støckel (red.): Parallel leg eller integreret leg? – partnerskaber om børn, leg og bevægelse.
- 2008:1 Pernille Vibe Rasmussen og Kirsten Kaya Roessler: Stofmisbrug og fysisk aktivitet: Evaluering af ”Krop og læring – Mere styr på eget liv”.
- 2007:1 Bjarne Ibsen: Børns idrætsdeltagelse i Københavns Kommune 2007.